

קונטרס נר חיים

כולל
דברי זכרון חיזוק והתעוררות
שנאמרו במקלות על ידי
הגאון הגדול
רבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת 'כף החיים'

ביומא דהילולא של
רבינו חיים בן עטר זיע"א
בעל אור החיים הקדוש

יוצא לאור לרגל יומא דהילולא
טו תמוז תשע"ז
מהדורא מתוקנת עם הוספות - תשע"ח לפ"ק

©

כל הזכויות שמורות
אין לצלם להעתיק לשכפל וכל כיו"ב
בלא רשות מפורשת בכתב מהמחבר
הערות והארות תיקונים וכיו"ב יתקבלו בשמחה
ובעז"ה יתוקנו במהדורה הבאה
בת.ד 41159 י-ם
או בפלאפון מספר 0548542164

ניתן לשמוע את השיעורים המודפסים כאן
בטלפון מספר: 0795600204 שלוחה 1

עין חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

ספר זה יוצא לאור בתמיכתו וסיועו

של ה"ה רבי **שמואל בן אסתר** שליט"א

השי"ת ימלא כל משאלות לבו

ובני ביתו לטובה ולברכה,

ויראה הצלחה בכל מעשי ידיו,

ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח,

ויזכה לרוות נחת רוח דקדושה

מכל יוצאי חלציו

אמן

לזכרון עולם בהיכל ה'

מוקדש לעילוי נשמת

רבי מסעוד בן אסתר ז"ל

רבי יוסף בן אסתר ז"ל

מרת סימי בת חנה ז"ל

מרת פיבי בת חסיבה ז"ל

הגאון הצדיק

רבי שלמה רוזנר בן חיה שרה זצ"ל

תנצב"ה

לרפואה שלמה ובריאות איתנה

רפאל בן הודיה הי"ו

אליהו בן הודיה הי"ו

איילה בת הודיה הי"ו

רפאל בן שירה הי"ו

אברהם בן שירה הי"ו

רבי שלמה פנחס בן דבורה דבורה הי"ו

בס"ד. י' תמוז תשע"ז. ירושת"ו.

מכתב ברכה ותודה

נודע בשערים מעלת שבח תולדות החכמים והצדיקים, ומעלת ההסתכלות בפני הצדיקים, אשר משפיע שפע טוב וברכה, וכדברות הגאון רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל בספרו יערות דבש ח"א (דרוש י"ב), ועיי' לגאון רבי חיים פאלאג'י זצ"ל בספרו נפש חיים (מערכת ר') ע"ש.

וכבר כתב רבינו הגדול החתם סופר זצ"ל בספר תשובותיו ח"ו (סימן נ"ט): "לספר בשבח הצדיקים הוא מצוה גדולה", ובספר לבנת הספיר המיוחס לחד מן קמאי רבינו דוד בן רבינו יהודה החסיד ז"ל (דמ"ג ע"ג) כתוב: "מצוה גדולה לשבח את החכם והצדיק וכו' כי טוב לעולם, כי בסבה זו ללמדו בני אדם חכמה וגם תחזקנה ידיהם ויאחו צדיק דרכו וטהר ידים יוסיף אומץ, וכן הגילים חכמי ארץ ישראל, כי שבח לומדי התורה שבח הוא לתורה", ואדונינו הרמב"ם בפירושו למסכת אבות (סוף פ"א) לימדנו להועיל: "לשבח החשובים ולהודות מעלותיהם כדי שיטבו מנהגיהם בעיני בני אדם וילכו בדרכיהם הוא מחלקי הדיבור האהוב", ואין עושין נפשות לצדיקים אלא דבריהם הן הם זכרונם לטובה ולחיים.

והנה מעלת היקר וחביב, חריף ובקי, שקדן וחשקן בתורה, הבה"ח רבי אשר חיים איפרגן שליט"א מח"ס נתיבות חיים ועוד, רחש לבו דבר טוב והוא להוציא לאורה את אשר הייתי בס"ד אומר ודורש במשך השנים במקהלות ביום הילולא של רבינו הגדול איש אלהים קדוש ולא דומיה תהילה, רבינו חיים נ' עטר זצוק"ל זיע"א בעל אור החיים, ואשר נקלטו בקלטות, ומעלת היקר הנ"ל אסף הדברים והעלים על גבי הכתב, מתורה שבעל פה לתורה שבכתב, ונקרא בשם נר חיים, ורוצה להוציאם לאורה לזיכוי הרבים ולתועלת המעיינים הי"ו, ולפעלא טבא אמינא יישר, איישר חיליה לאורייתא.

וראיתי לנכון להזכיר כאן וכעת, ערב יום הילולא של רבינו הקדוש רבי חיים נ' עטר זצ"ל, דברי קדשו הנוראים בספרו אור החיים (ויקרא, י"ד ט'): "ואין לך דבר שמרחיק האדם מן קונו כלשון הרע", אוי וי, וכלום אדם הרחוק מקונו רח"ל, תקוה יש לו, והרי עיקר העיקרים הוא שיהא האדם דבוק בקונו יתברך והיא היא השלימות האמיתית כמאמר דוד המלך ע"ה ואני קרבת אלהים לי טוב, וכל אשר יחשבהו לטוב זולת זה אינו אלא הבל ושוא נתעה, כמו שלימדנו להועיל רבינו איש האלהים הרמח"ל זצ"ל במסילת ישרים (פרק א'), והרגיל בלשון הרע רח"ל מרוחק בתכלית הרחוק מבוראו ית"ש, והיינו דאמרו ז"ל המספר לשון הרע אומר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בעולם (ערכין דף ט"ו), ומסלק את השכינה מלמטה למעלה כמאמרם בדברים רבה (פ"ה ס"י) ולכן אינו מקבל פני שכינה כמפורסם בסוטה (דף מ"ב) ע"ש.

ובפרט שנמצאים אנחנו בימי חודש תמוז, ומפורסם הרמז תמוז בראשי תיבות זמני תשובה ממשמישים ובאים, ועוד שלשה חדשים ממש היום הנורא והקדוש יום הכיפורים הבא עלינו לטובה ולברכה, וכבר לימדנו להועיל הכהן הגדול מאחיו רבן של ישראל רבינו החפץ חיים זצ"ל בספרו שמירת הלשון ח"ב (פרק ה'): "כמה צריך האדם להזדעזע מזה, כשיזכור שעונותיו [בחטאי הלשון] הגיעו עד בית קדש הקדשים. ובאמת מצינו כעין זה בתנא דבי אליהו, שהלשון הרע שהוא מספר, הוא עולה עד כנגד כסא הכבוד, שנאמר שתו בשמים פיהם, ולשונם תהלך בארץ, ויותר מזה נוכל לראות דבר נפלא ונורא מאד, שהכהן הגדול, כשהוא נכנס פעם אחת בשנה בבית קדש הקדשים, העבודה הראשונה שלו קודם קבלת דם הפר וזריקתו, היתה הקטרת הקטרת, כדכתיב בתורה, ואיתא ביומא (מ"ד א') שהקטרת היתה מכפרת על חטא הלשון, וכמו שאמרו שם, יבוא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי. מזה נוכל להבין גדל קלקולו של הלשון, שהגיע עד בית קדש הקדשים לפני ולפנים, וצריך לזה כהן גדול,

שהוא האיש המקדש מכל כלל ישראל, והוא יראה לכפר שם לפני ה', והתבונן עוד, אחי, בזה, שאף שפעם אחת בשנה הותר לכהן גדול לכנס לפני ולפנים, לא הותר לו, כי אם בענן הקטרת להסיר עון לשון הרע, ובלא זה חייב מיתה, ואחר כך הזאת הדם, הרי דעון זה מעכב כל הכפרה דעבודת פנים, חקה כתיב בהו כידוע (יומא מ' א'), ויכולים כולנו ללמוד מזה הנהגה ישרה, שבבוא האדם לתקן את עניינו ולשוב בתשובה לפני ה' על חטאותיו, תחילת הכל צריך לראות לתקן דבר זה היינו חטא הלשון, ואז נתקבל תשובתו, כמו שמצינו אצל הכהן הגדול, שקדם בואו לכפר עון טמאת מקדש וקדשיו, אף שהוא גם כן עון כרת, מכל מקום צותה התורה אותו לתקן מתחלה לכפר חטא הלשון על ידי הקטרת עכ"ל ק.

הרי שהשב בתשובה בראש ובראשונה ודבר ראשון שיש לו לעשות, הוא לתקן ולשפר את להמנע מחטאי הלשון רח"ל, ובאמת מה לנו להאריך בעון המר והנמחר של לשון הרע ורכילות הגדול מכל העוונות כידוע, וכן כתב רבינו הגדול הגר"א ז"ל באגרתו היקרה המעולפת ספירים עיין שם, וצא וראה דברות רבינו בעל חרדים (פרק ס"ו אות צ"ב) וזו לשונו הטהורה: "המתיר אסירי המלך חייב מיתה, והרי המלך יתברך אסר הלשון בשתי חומות, אחת של עצם ואחת של בשר", ודבריו הקצרים נוראים ויורדים חדרי בטן, השי"ת יחוס עלינו ויצילנו מעון זה ומשאר העוונות אכ"ר.

והנני לחתום בברכה נאמנה למעלת היקר הנ"ל הי"ו שקרב אל מלאכת הקודש ויגע וטרח בהוצאתם לאורה, יהי רצון שחפץ ה' בידו יצלה, ויעשה ספר זה פרי לטובה, ישוטטו רבים ותרבה הדעת והיראה, וימצאו הדברים חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, ויזכה עוד להגדיל תורה ולהאדירה לעבודתו יתברך אמן.

בברכה"ת ובתודה מרובה

יעקב חיים סופר

אגרא דבי הילולי מילי • תפלה על ציונו של אור החיים הקדוש • אור החיים "הקדוש" • עמלו ויגיעתו בתורה מתוך צער וסבל • חיבר אור החיים הקדוש נתחבר על ידי לימוד תורה לשמה • תורה שלמדתי באף • ריבוי כבוד התורה בשעת מלחמה על התורה • אברהם אבינו ע"ה • מועלת קנאותו של פינחס לכבוד השי"ת • זכות מה שחיבור אור החיים נפוץ בכל בית ישראל • חלומותיו הנוראים של האור החיים • העוסק בתורתו של האור החיים עומד הוא למליץ ומגן בעדו • לימוד בספר אור החיים הוא אפילו בלא הבנה כדין זוהר • על מלמד שאמר כי ספר אור החיים הקדוש לא נתחבר ברוח הקודש • זכה לכל זה כיון שכח הפועל בנפעל • הבעש"ט הקדוש ואור החיים הקדוש • גברא דמריה סייעיה • 'פתק' של האור החיים הקדוש לשכינה הקדושה • דיבור פועל מציאות - קללת האור החיים על הקראים בירושלים • משיח ה' - שמו חיים! • עובדא נוראה בזכות העוסק בתורתו של האור החיים הקדוש • ספר אור החיים הקדוש מכניס את האדם לקדושה וטהרה • ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא וסופו לחזור לכור מחצבתו • כל המציאות של מציאות ה' - חסד ורחמים • לקיים מצות ה' בלא התחכמויות כלל • סימן הזיהוי של הישראל - חסד ורחמים • חסד בתורה ובמצות • בלי תורה לא יבוא מלך המשיח! • חובת כל אחד ואחד בקביעות עיתים לתורה • מה עשית שלא תשתכח תורה מישראל • הזמן קצר והמלאכה מרובה

זכות של רבי חיים בן עטר זה דבר יקר מאוד

בעזרת ה' יתברך, היום יום ט"ו בתמוז, כידוע ומפורסם הוא יום ההילולא של מורנו ורבינו הגדול והקדוש רבי חיים בן רבי משה בן עטר זצוק"ל, זכותו יגן עלינו ועל כל עמו ישראל. זכות שלו זה דבר יקר מאוד מאוד.

אגרא דבי הילולי מילי

כדרכנו לומר ביום ההילולא של הצדיקים, של הגדולים, קצת מדברי תורתם, שהרי הסברנו הרבה פעמים (ע' קובץ זכרון לבעל כף החיים זצ"ל, "תפארת

א. השיעור נערך על פי סרט הקלטה משיחה שנמסרה לפני ל"א שנה, בליל ט"ו תמוז תשמ"ו. ונוספו בה כמה הוספות משיעור נוסף בליל ט"ו תמוז תשס"ג.

חיים" עמוד לא), שביום ההילולא של הצדיק עוסקים בשמים ובארץ ובכל מקום שבעולם עוסקים בתורתו של הצדיק. וכמו שהסביר רבינו האר"י ז"ל דברי הגמרא (ברכות ו:): אגרא דבי הילולי - מילי. השכר של יום ההילולא, יום היארצייט של אותו הצדיק, של אותו גדול בישראל, שהפקיר את חייו לכבוד התורה, לכבוד הבורא יתברך. מה שכרו ופעולתו איתו? "מילי", שעוסקים בכל הרקיעים, בכל המתיבתות שבשמים בתורתו. (ע' ליקוטי הש"ס להאר"י ז"ל ברכות ו: ובס' מנוחת שלום חלק יא סי' נג, ובמש"כ בס' נתיבות חיים ח"ב סי' י). והיום יום הילולא דיליה, בכל הרקיעים והעולמות, בכל הבתי מדרשות והיישיבות בשמים ובארץ, עוסקים בתורתו של קדוש ה' רבי חיים בן עטר זצ"ל, ונראה גם אנחנו לדבר בעזרת ה' מענייני הפרשה לאור משנתו של רבינו הגדול והקדוש רבי חיים בן עטר זצוק"ל זיע"א.

מי יכול להעיד על השמש?

לבוא ולתאר, קצת, את רבי חיים בן עטר, זה קשה ביותר, מי יכול להעיד על השמש במלא אורה?! אבל נזכיר קצת משיירי אורחותיו של האור החיים הקדוש. חסידותו התמדתו וקדושתו, אפס קצוהו.

קבלה שהתפללות על ציונו של האור החיים מתקבלות

כידוע הרב ע"ה נפטר בשנת תק"ג, דהיינו לפני 243 שנה [מהיום שנת תשמ"ו, כיום שנת תשע"ז 274 שנה], קבור פה בהר הזיתים כידוע, ולמקום ציונו תמיד באים להשתטח על קברו, כיון שיש קבלה שהתפללות נשמעות שם (ועי' בס' נר המערבי פרק לא).

טעם שהולכים להשתטח על קברות הצדיקים

מה הביאור בזה שבאים להשתטח על קבר הצדיק? כבר הזכרנו פעם מה שמבואר במדרש (בראשית רבה פרשת לך לך פר' מז ס"ס ו'): 'האבות הן הן המרכבה'. אדם גדול בישראל, שזכה בחיים חיותו לעבוד את בוראו, וכל כולו היה "כלי קודש" לעבודת ה' יתברך, אז הוא זוכה להתהפך למציאות של תורה, ממש תורה.

את ה' אלהיך תירא - לרבות ת"ח

בגמרא בבלי מסכת פסחים (כב:) אמרו, כתוב בפסוק את ה' אלהיך תירא (דברים י כ), מה דורשים בו? הרי ידוע שהיה חכם אחד שמעון העמסוני, ויש אומרים נחמיה העמסוני, שהיה דורש כל 'אתיך' שבתורה, דהיינו כל מקום ומקום שכתוב "את" בתורה, היה דורש 'את' בא לרבות משהו. זה כלל גדול, כל מקום שכתוב "את" זה בא לרבות, תוספת על מה שכתוב, עוד דרשה, עוד הלכה, עוד ענין. ככה הוא דרש את כל 'אתיך' שבתורה. אלפי פעמים! אבל כשהגיע לפסוק: את ה' אלהיך תירא (דברים י כ), פרש. למה? כי מה יכול לרבות, כתוב את ה' אלהיך תירא, מה אפשר עוד לרבות חוץ מהקב"ה? מי יש עוד לירא? פרש. אמר: רבותי, כנראה הכלל הזה שאני נתתי: שכל 'את' זה בא לרבות, כנראה שכלל זה טעות הוא בידי. שאלו אותו תלמידיו: רבינו, כל אותו עמל תורה מפרך, שכל ימך היית יגע לדרוש כל 'אתיך' שבתורה מה יהיה על זה? זה עבודת חיים! כל 'את' שבתורה לדעת מה זה בא לרבות. וכאן אתה פורש? אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה - כך אני מקבל שכר על הפרישה. וחזר בו! עד שבא רבי עקיבא ודרש 'את' ה' אלהיך תירא (דברים י כ), 'את' לרבות תלמידי חכמים.

ב. מנין היה לרבי עקיבא את הכח לדרוש 'את' לרבות ת"ח?

אומרים העולם דבר נכון: מי נתן את הכח הזה לרבי עקיבא לדרוש את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים? שמעון העמסוני! אותו חכם שדרש כל 'אתיך' שבתורה, כיון שהגיע ל'את ה' אלהיך תירא' ולא ידע מה לדרוש - פרש. זה נתן לרבי עקיבא את הכח לדרוש 'את' לרבות תלמידי חכמים. כשרבי עקיבא ראה דבר נפלא, תלמיד חכם שכולו אמת, שאם במקום אחד הוא לא מוצא מה לדרוש, אז הוא אומר טעיתי, וכל מה שדרשתי במשך כל החיים כולו טעות, אני חוזר ב'! בזה ראה רבי עקיבא מה זה תלמיד חכם. ואם ככה, אז כבר אפשר לדרוש: את ה' אלהיך תירא (דברים י כ) 'את' לרבות תלמידי חכמים. שמעון העמסוני נתן את הכח לרבי עקיבא לדרוש.

אמיתות של ת"ח - מודה על האמת

אתה רוצה לראות מה זה אמיתות של תלמיד חכם? אדם רואה שכל מה שהוא דרש, לא פעם אחת ולא פעמיים, אלפי מקומות, וזה מתאים בכל המקומות, מקום אחד לא מצא מה לדרוש, אז מה יגיד? יגיד טוב, כאן אני לא יודע. קושיא. נמשיך הלאה. אבל לא יחזור בו מכל המקומות. אבל תלמיד חכם אמיתי, רואה שהכלל לא מתאים, שזה לא מתיישב בכל המקומות כולם, חזר בו ואמר: הדרנא בי - ואטול שכר על הפרישה.

את ה' אלהיך תירא - אותו ואת תורתו

זה הדרשה בבבלי, את ה' אלהיך תירא (דברים י כ), 'את' לרבות תלמידי חכמים. אבל בירושלמי (סוף מסכת ברכות וכ"ה בירוש' סוטה פ"ה סוף ה"ה) כתוב בנוסח אחר: את ה' אלהיך תירא - אותו ואת תורתו. כך הוא לשון הירושלמי. מה הפירוש? 'אותו' את הקב"ה, ו'את תורתו' אלו תלמידי חכמים! תלמיד חכם זה נקרא 'תורתו'. וכמפורש בזבחים (ע"ז א') אמר ליה תורה וכו'. ועיין לרבינו המאירי ז"ל אבות (פ"ד מ"ו) בביאור המשנה כל המכבד את התורה שהכוונה לת"ח. ע"ש.

אף אחר פטירתו של הצדיק עדיין מקום מנוחתו הוא משכן לשכינה

אדם שזכה בחיים חיותו להיות חפצא של 'תורה', דרופתקי דאורייתא (ע' סנהדרין צט: ובהקדמה לספר דרופתקי דאורייתא), ספר תורה חי - ממילא גם אחר מותו עדיין גופו ועצמותיו הם עדיין משכן לשכינה, ולכן באים להשתטח ליד קבר הצדיק. במקום שהצדיק נמצא שם עובר השפע כידוע מדרשות הר"ן (ע' דרשות הר"ן דרוש ב עמוד סו, ודרוש ח עמוד רצ ועמוד רצב ועמוד רצג ועמוד שז ועמוד שיא, וע"ש עמוד רצו שהוא אף אחר פטירתו במקום קבורתו. וע"ש בהערה). זה העניין שבאים להתפלל על ציונו של הצדיק, מבקשים שזכות הצדיק שקבור שם יעמוד למליץ יושר לעם ישראל.

מכל תפוצות הארץ באים להשתטח על ציונו של האור החיים הקדוש

זכה רבינו חיים בן עטר שממש קברו 'תל פיות' (ע' ברכות ל), במקום מנוחתו, תראו מחר אלפים ורבבות ממש, מכל תפוצות הארץ. אפילו מחוץ לארץ,

באים במיוחד ביום ההילולא שלו להשתטח על ציונו, לעמוד בתפלה ובתחנונים. וזה עצמו מלמדנו משהו: אור החיים הקדוש על שום מה זכה?

אור החיים - הקדוש! היאך זכה לזה?

יתירה מזו, כבר הזכרנו באחד השיעורים (כמדומני אולי בשם רבינו האר"י ז"ל), שהתוארים של כלל ישראל הם קצובים, לא מתארים סתם. לא כל אחד בישראל זכה לתואר "קדוש", מעטים, אולי חמישה-שישה שתמיד קוראים להם 'קדוש': אור החיים הקדוש, האר"י הקדוש, האלשיך הקדוש, השל"ה הקדוש. זה מלמד משהו התואר הזה שנקבע ונחקק לזכרו של רבי חיים בן עטר! ומשום מה? משום שכל כולו היה דרופתקי דאורייתא! כל כולו מציאות של תורה ביום ובלילה, תמיד תורה.

עדות מרן החיד"א על האור החיים הקדוש

הרב חיד"א ע"ה שזכה ללמוד אצלו, זכה להכיר אותו, את שקידת התורה שלו, שימש אותו ושמע ממנו הרבה תורה, מספר עוזו נפלאותיו וכותב עליו (בס' שם הגדולים ח"א מע' ח אות מב): "והיה לב הרב **מבעית** בתלמוד והיה כמעין המתגבר". כלומר: ידיעת התורה של אור החיים הקדוש, הייתה מבהילה. מי שהיה רואה אותו - היה נבעת, היה מזדעזע, חרדה היתה נופלת עליו, על מה שכל כך מופלג בתורה! אותו דור - דור דעה היה. זה לא דור שלנו, זה דור שלפני כ-250 שנה (כיום 280 שנה). ועם כל זה הרב חיד"א מתאר אותו שהיה לב הרב מבעית בתלמוד! דהיינו שסוגיות התלמוד מרישא ועד סיפא חקוקים על לוח לבו הטהור עם עומק לפנים מעומק.

עמלו ויגיעתו בתורה של האור החיים

במוצאי שבת היה יושב ולומד כל הלילה כולו בלי הפסק (וע' להגר"ח פאלאגי בס' כף החיים סי' לא אות נד והלאה. ובס' אגרות ותשובות למהר"ח בן עטר עמוד

לא ועמוד קעב). כמה ימים היה בתעניות, שלשה ימים רצופים! ושלשה ימים רצופים, זה לא פירושו שאדם עושה תענית שלשה ימים ויושב במיטה כי אין לו כח. לא כך, אלא זה שלשה ימים בלי אכילה, אבל זה בשקידה בלי הפסק יום ולילה! ממש כך. זה הכח של אותו קדוש, כך נעשה דרופתקי דאורייתא.

אין יעקב אשר לא יפגע בו עשו

מי שרואה את ההקדמה שלו לספר אור החיים הקדוש, את הצרות את התלאות שעברו עליו. כמו שאומר החתם סופר בתשובה (ח"ו סי' נט): אין יעקב - אשר לא יפגע בו עשו! ברית כרותה כל ת"ח וצדיק המכונה יעקב - יש לו מצירים כנגדו. כל מי שהוא תלמיד חכם הוא בגדר יעקב, ולכן תמיד מחכה לו באיזה פינה בחיים שלו איזה 'עשו'. כל גדול בתורה: אין יעקב אשר לא יפגע בו עשו. אז גם על אור החיים הקדוש היו כל מיני 'עשוי'ם שגדלו שם, ועשו לו צרות צרורות. כך הוא כותב ומתאר בהקדמה לספרו (וע' בהקדמה לס' חפץ ה', ובס' נר המערבי פרק ו והלאה)¹.

תורה מתוך צער וגלות

ועוד הגלות הקשה של הישמעאלים בארצו, במרוקו, בסאלי עירו, שהוא מתאר ואומר (פר' צו ו ב ועוד): אשרי מי שלא טעם את טעם שיעבוד הישמעאלים. ממש אשריו ואשרי חלקו. יש בספר נר המערב, סיפורים של הצרות שעברו שם על היהודים, מתאר קצת את גודל הצרות, ממש גזירות קשות ואכזריות,

ג. א"ה: ובספרו אור החיים הקדוש (פר' שמות ב כב) כתב: "כי הצדיקים בעולם הזה אינם אלא כגרים בלא שום ישוב". עוד כתב (פר' ראה יא כז): "כי הצדיקים מצטערים בעולם הזה בהשתדלות המושכל, ועולמם קשה עליהם למה שצריך בו". ובפרשת כי תבוא (כו ז) כתב בזה"ל: "כל הנסמך לתורה - רבו לוחציו, ועיני כל אליו ישברו". וע' נפש כל חי פלאג'י (מע' ת אות פ). ע"ש.

צריך רשעות שברשעות כדי למצוא תואנות ולמצוא אכזריות כזו! אכזריות נוראה ממש. אי אפשר להאמין. והם עברו את זה ולא הפסיקו לעסוק בתורה. זה עצמו מרומם את האדם מאד מאד. זה הדבר הראשון - תורה.

עדות האור החיים שחיבורו אור החיים הקדוש הוא 'תורה לשמה'!

ואני רוצה להקריא פסקא אחת קצרה, ממה שכותב בהקדמתו הנפלאה לספר 'אור החיים', שם הוא מספר ומתאר איך הוא כתב את החיבור שלו. אדם חושב: מחבר ספר שחיבר חיבור כזה, בטח יושב הוא בביתו בשלווה, בית מלא ספרים, 'מזגן', 'כוס תה' על השלחן וכיוצא בזה, הראש פתוח והדעת צלולה, וממילא יושבים וכותבים.. מי שחושב כך טועה, כי כך ה'אור החיים' כותב בהקדמה: "וביאתי שנים ושלושה גרגרים בכל פרשה", כך אומר הרב בענווה שלו, שבפרשות התורה הוא ביאר רק כמה וכמה נושאים, רק כמה וכמה עיונים בכל פרשה, וכאן יש מילים נוראות: "תורה לשמה", דברים אלו שחיבר הם תורה לשמה (וע"ע בס' שם הגדולים ח"ב מע' פ אות קמג). וענין ה'תורה לשמה' הוא יסוד גדול אצל ה'אור החיים', בהקדמות של הספרים שלו הוא מזהיר שמי שלא עוסק בתורה לשמה, שלא יתעסק בחיבורים שלו. עד כדי כך. (מה בדיוק הכוונה שלו בזה, תראו בשדי חמד (כללי הפוסקים סי' טו אות נה) ועוד, אבל על כל פנים רואים עד כמה הקפיד על זה).

התלאות והייסורים שהיו לאור החיים הקדוש

וכאן הרב ע"ה, מתאר את כל התלאות והייסורים שהיו לו, "והן הקיפני שאור שבעיטתי", כלומר כל מיני הפרעות, "וחמ"ץ את ארץ מצרים בשכשך מצרים במצרי"ם נרדף, דלקוני בפיסה", בבית הסהר, "במסירה", העלילו עליי כל מיני עלילות למלכות, "ועלילה, ונגידה", כלומר, מלקות, "ביד שר צר אכזרי. וכשזה נופל - זה קס", פירוש, אם הייתה איזה גזירה אחת מתבטלת, איזה

עלילה אחת - אין מנוחה. ברגע שזה נופל, זה קם. עוד עלילה חדשה, עוד פעם מסירה, עוד פעם רדיפות, עוד פעם צרות. "באין מבטח לרגע מחיי להרגיע", אפילו רגע אחד אין לו מנוחה, "ואני בתוך עמקי ים הצרות", כזו לשון נוראה: אדם מעיד על עצמו, לא סתם צרות, ולא אחת, אלא בתוך עמקי ים הצרות! (רח"ל), "תפיסות", דהיינו שהלשינו עליו למלכות כשהוא נתפס אצל המלך, "על עסקי ממון, ועל עסקי נפשות", לא רק על עסקי ממון, שבוזה משלם ויוצא לחרות, אלא גם על עסקי נפשות, על דברים שחייב עליהם מיתה, "את נפשי הצלתי, וכיושב בעולם חדש ישבתי, ולמות מתוך תורה חשבתי", זה המסקנא, אם כבר נגזרה הגזירה, ואם כבר צריך למות: מה המחשבה ומה הרצון ומה החשק ומה החפץ? 'למות מתוך תורה חשבתי!'. לשמוע טוב. כאן הרב מגלה טפח ממה שעבר עליו, התלאות הנוראות, הסבל והייסורים והרדיפות, ואיך ישב ועמל וחיפש בתורה. מחשבה אחרת לא הייתה לו. רק כבוד שמים, כבוד ה' יתברך, "למות מתוך תורה חשבתי".

בכל עת חובה לעסוק בתורה

כמה זה עצמו מחייב כל אחד ואחד לעמול בתורה. ברוך ה' כל אחד ואחד, גם אם יש לו את צרותיו הפרטיות, אבל צרות כאלה, שמעיד על עצמו "ואני בתוך עמקי ים הצרות", באין מבטח לרגע אחד בחיים שלו, את הדברים האלה אין לאף אחד היום. ועם כל זה הרב ע"ה היה יושב ולומד, יושב ומחדש. זה 'מפליא לעשות' איך אדם במצבים כאלה יכול לפתוח ספר, יכול לשבת וללמוד ולחדש.

'חסורי מחסרא והכי קתני..'

יש מליצה מפורסמת - שמעתי שאמרו את זה בשם רבי יצחק אברבנאל זצ"ל - בגמרא הרבה פעמים משתמשים במטבע הלשון: 'חסורי מחסרא והכי קתני', (זה מושג תלמודי לא נכנס בזה, ולעניינו המליצה שבדבר היא), כאשר יש מציאות

של 'חסר', כשהאדם נמצא במציאות של חסר, של סבל, אף על פי כן 'הכי קתני'. בצירוף הזה ובאופן הזה שבו הוא נמצא, יושבים ולומדים ועמלים בתורה^ז. שאדם ידע: בכל מצב ובכל זמן ובכל עידן, בלי תירוצים ובלי פינוקים, חייב הוא לעמול בתורה. כל שכן בזמן שלנו. אצלנו כל טרדה קטנה, כל בעיה, כבר הוסט האדם מיישוב הדעת. בקושי יכול לפתוח ספר.. וכאן ה'אור החיים' מוקף בצרות, ים של צרות. והוא יושב ועמל בתורה, ומחדש חידושים, ומעלה אותם על הכתב.

תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי

זוהי מוסר גדול בשבילנו, כל אחד חושב שהבעיות שלו הם 'עד לב השמים', וקשה לו, והוא לא יכול וכו', עם כל זה, צריך להיות בגדר הזה של 'חסורי מחסרה והכי קתני'. ואדרבא - אמרו חז"ל במדרש קהלת (פר' ב ס' ט) - תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי. עם כל הטרדות, ועם הסבל והייסורים למיניהם: התורה הזאת היא שעומדת לאדם. בזה הוא מראה שבאמת יש לו אהבת תורה, שהוא מוכן בשביל עסק התורה להפקיר הכל, ולדחות את כל שאר הבעיות. לא פוטר את עצמו ב'מה אני יכול לעשות? אני אנוס!'. אלא מתאמץ יותר מכדי יכולתו. זוהי מקנה לאדם זכויות יתירות, חביבות יתירה נודעת לו שהוא יושב ועמל בתורה במסירות נפש. עם כל הרדיפות, עם כל הטלטולים, עם כל מה שעובר עליו.

ד. חיבוריו של האברבנאל שנתחברו בהיותו בגלות וגזירות נוראות

והרי 'נאה דורש ונאה מקיים', האברבנאל עצמו שהיה לפני חמש מאות שנה ויותר, היה הוא שר הכספים של מדינת ספרד כידוע (וכמו שהוא כותב בהקדמותיו), והיו רדיפות נוראות בספרד, וחייבו את היהודים לגלות מספרד, והמגורשים היו צריכים לגלות ממקומותיהם, שלוש מאות אלף יהודים יצאו לגולה באותו יום של תשעה באב שנת

כשיש מורדים במלך - צריכים להתייצב בראש החזית להרבות כבוד המלך!
הגאון 'חפץ חיים' המשיל את זה לאוהבו של מלך, אם פורצת מלחמה, על ידי מורדים שהחליטו למרוד נגד המלך, ועורכים מלחמה גדולה כנגדו, יש אחד שאומר: 'מה אני אשם? מה אני יכול לעזור? מה רוצים ממני? מה אני שייך לזה?...', מתרץ את עצמו בטענות שונות. אבל מי שבאמת כבוד המלך איכפת לו, ואוהב את המלך אהבה אמיתית: הוא מתייצב לצידו של המלך, ולא זו אף זו, שהוא מבקש מהמלך: 'אדוני המלך, תשלח אותי לחזית, למקום היותר מסוכן, כדי שאני אלחם בעבורך, שאני יגן על כבודך!'. כי הוא אוהב את המלך, לכן הוא לא פוטר את עצמו בטענה: 'מה אפשר לעשות? שיעזרו לו אחרים..!'. לא כך, אלא הוא יתייצב בראש החזית, במקום שהמלחמה העקובה והקשה ביותר - שם הוא מתייצב למלחמה על כבוד המלך. וזה סימן מובהק, שבאמת כבוד המלך איכפת לו, ולבו מלא באהבה אל המלך. אומר ה'חפץ חיים', זה המצב שלנו, זה המצב בדורות האחרונים של בית ישראל (מבחינה רוחנית), של נרדפים, שקמו מורדים, מינים ממינים שונים (תרתי משמע), באים להלחם על ה' - ועל י"ג עיקרים. בשעה קשה זו - המבחן האמיתי. יש אחד שאומר: 'מה רוצים ממני? וכי אני יכול להלחם נגד כל העולם?..!'. אבל מי שכבוד המלך יקר אצלו, וחיבה יתירה נודעת למלך בלבו - הוא מתייצב מיד לימינו של המלך, ואומר לו: 'אדוני המלך, אני מסכים בלב שלם ובנפש חפצה, תעמיד אותי בראש הגדוד, תעמיד אותי בראש החזית, ומה שאני יכול לעשות לכבודך אני יעשה!'.
ריבוי תורה הוא ריבוי כבודו יתברך

ובזמנינו שיש מלחמה כזו על ה' ועל משיחו, מה אנחנו יכולים לעשות לכבוד המלך? להרבות כבוד שמים! והריבוי הגדול ביותר ל"כבוד שמים" -

רנ"ב כידוע, ועם כל הטלטולים האלה, מעיד האברבנאל (בהקדמתו), שישב וכתב את חיבורים הנפלאים שלו, פירושים על התנ"ך, ושאר החיבורים שלו.

זה ריבוי התורה. 'אין כבוד אלא תורה' (אבות פרק ו מ"ג). עוד שיעור תורה, ועוד לקרב לתורה. את האדם עצמו - ואת בני המשפחה, ידידים, קרובים. אנשים נשים וטף. בכל האופנים. וזה הכבוד היותר גדול להרבות בו כבוד שמים. אמת, יש ריבוי טרדות יש הפרעות, הכל אמת, אבל החכם יכול להפוך את זה ל'מקפצה' לקשר לבורא עולם, עם כל הטרדות האלה - מרבה בכבוד שמים. לבוא לשיעורים בתדירות, להיות 'תמכין דאורייתא', לחנך את הבנים נכונה, לקרב את האחרים לתורה. כל אחד לפי יכולתו. ושכרו הרבה מאד. אתה מתייזב לימין ה' בתקופה קשה, כאשר קמו המורדים הלוחמים על ה' ועל משיחו, ואתה לא פוטר את עצמך ב'מה אני יכול לעשות?', אלא משתדל, מתאמץ, טורח, למען כבודו יתברך.

מעלתו הגדולה של אברהם אבינו ע"ה

וכהגדרתו הנפלאה של החתם סופר (בהקדמה לתשובותיו על יורה דעה, "פיתוחי חותם" ד"ה בירור), שכל מי שהוא אוהב את המלך תכלית רצונו ובקשתו היא "למען רבות כבוד ה'", למעט את מורדיו, ולהרבות עבדיו ויודעיו". ובזה הוא מסביר את המסירות נפש של אברהם אבינו ע"ה, שכל מה שחשק, וכל מה שרצה, הוא להרבות כבודו ית"ש. ולכן הפקיר אברהם אבינו ע"ה את כל הבחינות הרוחניות שהיה לו - לכבוד השי"ת. ישב ולימד את כל אותם אנשים בדורו, דור של עובדי עבודה זרה, אמונה בבורא יתברך, ולכן הקב"ה אומר על אברהם: 'אברהם אוהבי' (ישעיהו מא ח). כאן נמדד גדר האהבה לבורא עולם.

ה. שלא נעמוד בנסיון..

שלא נעמוד בנסיון.. אם יאמרו לנו לנוסע ל'מרכז אפריקה', (יבטיחו לך שתחזור בשלום..), ותחדיר אמונה בחי העולמים. י"ג עיקרים. מי יכול לעשות דבר כזה? אנשים שעובדי עבודה זרה, ספק אדם ספק בהמה.. אבל אברהם אבינו ע"ה, באותו דוד

כל מי שפעל עם אל - יבוא ויטול שכרו

ובקרוב ממש, סמוך ונראה, ישמע הקול של אותה 'בת קול' נוראה, שתהיה מפוצצת בראשי הרים (קול רעש אימים, מקצה העולם ועד קצהו, ותכריז בקולי קולות), "כל מי שפעל עם אל - יבוא ויטול חלקו", כמו שאמרו במדרש (ויק"ר פרשת אמור פר' כז ס' ב). דהיינו "כל מי שפעל עם אל", כל מי שעשה משהו לכבוד בורא עולם, לא פטר את עצמו, בטענה (השטותית) 'מה אפשר לעשות?!', אלא השתדל, התאמץ, טרח, פעל, קם ועשה לכבוד בורא עולם, ממילא בדין הוא שיטול שכרו.

פינחס מסר נפשו למען כבוד שמים - ובא על שכרו

כמו שראינו בפרשת השבוע, פרשת פינחס, פינחס קינא לה' יתברך, הכניס את עצמו לסכנה - סכנת מוות - נכנס לתוך שבט השמעוני, שהם עומדים ושומרים על ה'ראש' שלהם, ה'נשיא' שלהם, אבל פינחס רואה כנגדו רק כבוד שמים! הוא רואה שיש כאן חילול ה' שאין כדוגמתו, ובשביל להסיר את החילול ה' הלוה, סיכן את נפשו ממש. ואם לא היה עושה את מה שעשה, נניח שהיה אומר: 'אני צריך לסכן את החיים שלי? אחרים שיעשו!'. מה היה קורה? רחמנא ליצלן מה שאין הפה יכול להוציא, 'השיב את חמתי מעל בני ישראל..', (לא יכול להוציא מהפה. כל אחד יודע), השיעור הזה בודאי לא היה.. אבל

כפירה, שהיו כולם תלמידיו של נמרוד הרשע, כולם פחדו ממנו, כולם עבדו עבודה זרה לעין ולאבן. ועם כל זה, אברהם אבינו ע"ה הפקיר את עצמו, וישב איתם, ולימד אותם מא' ועד ת'. הכל בכל מכל כל. שיש חי עולמים, ושיש בורא לעולם, והוא ברא, והוא עשה, וכו', לא מה שאתה חושב שזה ה'עבודה זרה' שאתה עובד אותה ('בשרי' או 'פרווה'.. לא משנה..). הקב"ה בא לדבר איתו, והוא יושב פתח האהל כחום היום. אין לך שעשוע גדול מזה, וכי יש נחת גדול מזה שהאדם דבוק בבוראו? והנה הוא רואה לפניו שלושה ישמעאלים, מפסיק באמצע, וניגש לעזור להם. למי? לאנשים שעובדים ל'אבק שברגליהם'.. (רש"י פר' וירא יח ד), כזו עבודה זרה. ואברהם אבינו ע"ה מזדרז לסייע בעדם, כדי לקרב אותם לאמונה, לקרב אותם לחי העולמים. כאן נמדד גדר האהבה.

בא פינחס וסיכן את חייו לכבוד בורא עולם, לכבוד התורה, ועשה מה שעשה, והסיר את החרפה הזו מעם ישראל, ובורא עולם מחזיק לו טובה על זה, "הנני נותן לו את בריתי שלום" (במדבר כה יב), אשרי ילוד אשה שבורא עולם אומר לו: אני עושה איתך ברית שלום נצחית, "והייתה לו ולזרעו אחריו, ברית כהונת עולם", יש לו ברית אתו לו ולכל זרעו אחריו, הקב"ה מחזיק לו טובה וחן, כאדם המחזיק טובה וחן לחבירו כמו שרש"י (שם) מביא. וכל זה לממה? "תחת אשר קינא לאלהיו, ויכפר על בני ישראל" (שם פסוק יג). כבוד שמים בער לו כאש בעצמות, ולא פטר את עצמו בטענות שוא, אלא פעל למען כבוד שמים, ולכן הקב"ה מחזיק לו טובה. כך גם כל מי שפועל למען הרבות כבוד שמים, כבוד תורה, כבוד המקום ברוך הוא.

זכות מה שחיבור אור החיים הקדוש נפוץ בכל בית ישראל

ואת הדברים האלה, לומדים גם כן מדברי האור החיים בהקדמה הנ"ל, איך הוא מתאר את המציאות של עסק התרה שלו, בכל הנסיונות הקשים והתלאות והצרות, והעיקר "למות מתוך תורה חפצתי", הוא ישב וכתב וחידיש את החידושים המופלאים שלו, שעד היום כל בית ישראל הולך לאורם, משתעשע בדברי קדשו, עוסק בהם. ואין ספק שזה אחד הסיבות העיקריות שבגללם נתפשט חיבור זה - 'אור החיים' הקדוש - בכל בית ישראל. אחרי עמל כזה, במצב כזה, וודאי הוא שהזכות העצומה של עמל התורה מתוך מסירות נפש ומתוך ייסורים נוראים אלו, תעמוד לו בזה שיעסקו תמיד בחיבורו.

חלומותיו של אור החיים הקדוש

רואים בספרו בכמה מקומות, איזה חזיונות, איזה חלומות, חלומות מבהילים! בפרשת ויחי (מט יא) הוא כותב על מה הוא חלם. מבאר שם את הפסוקים על פי הקדמה מהזוהר הקדוש (פרשת פינחס דף רלא ע"ב), שיש

בכוחות הטומאה שתי בחינות, בחינת 'זכר' ובחינת 'נקבה'. (אנחנו אומרים מילים בעלמא, אבל להבין את הדברים האלה צריך להיות מקובל אלקי). והבחינה של ה'נקבה' היא יותר חזקה מהבחינה של ה'זכר'. והוא אומר שכדבר הזה הראו לו בחלום הלילה: באחד הלילות שהוא היה ישן הוא רואה שהיה עורך מלחמה נגד השטן, 'ויהי נקל בעיני להכניעו', היה קל בידו להכניעו, 'והפלתי אותו בכוחי', מכה אחת וזה כבר חיסל אותו. אבל את הבחינה של ה'נקבה' שבכוחות הטומאה, 'נתאמצתי בכל כוחי כמה פעמים, ואחר כמה טרחות יכולתי להשליכה כמה מעלות למטה לארץ, אך לא כבעלה הזכר', היה לי מאבק קשה והשתדלות, מלחמה נוקבת, ורק אחרי התאמצות מרובה הצלחתי לדחות אותה איזה מעלות, כמה מדרגות, כמה מטרים. אבל לא כמו ה'זכר'. כאן רואים וזה מלמד אותנו מה זה היה ה'שינה' של אור החיים הקדוש! מה היה עסקו באותו זמן! לא 'שינה' של תענוגות חלילה, (כמו שיש בן אדם אומר: הלילה הזה אני הולך להתענג בשינה...), אלא שינה - 'שינה' של עבודה. גם בלילה בשעה שמוחו ישן, עדיין הוא עוסק בעבודת ה' יתברך.

החלום - הבחינה האמתית של מעלתו של האדם!

וכבר הסברנו הרבה פעמים, שהחלום זה בחינה גדולה לאדם לדעת מי הוא ומה הוא (ע' קובץ זכרון לבעל כף החיים זצ"ל, "תפארת חיים" עמוד לט והלאה בארוכה). ולכן זכה לכל זה.

העוסק בתורתו של האור החיים הקדוש - עומד הוא לו למליץ יושר להצילו מכל מיני פורענויות

הגאון רבי חיים פאלאג'י זצ"ל, מביא (בס' כף החיים סי' לא אות נה) שהגאון חיד"א כותב באחד מהספרים שלו (שם הגדולים ח"א מע' מ אות קא): קבלה בידנו שהיה באיזה קהילה בחוצה לארץ רב אחד שהיה עסקו תמיד

בתורתו של מהר"ם אלשיך¹, תמיד היה עוסק בספר תורת משה. כל שיעור שהוא מלמד בציבור מביא מדברי האלשיך, כל שבת דורש בשמו, כל הזדמנות מביא בשמו עוד שמועה ועוד הלכה. תמיד דורש מתורתו של רבי משה אלשיך. והרב אלשיך ע"ה לא קיפח אותה: היה איזה יום שהגויים שם באותו מקום זממו להרוג את כל היהודים (כדרכם), בא אליו בלילה ואמר לו: אדוני הרב, אתה תמיד עוסק בתורתך, בכל הזדמנות אתה יושב ומלמד בספרי ואומר בשמי, אז תדע לך: יש לי רשות לבוא מעולם העליון לגלות לך שח"ו נגזרה גזירה על המקום הזה, ובכן מהר קום תלך אתה ומשפחתך ואנשי המקום, תודיע להם שמהר יברחו. מחר בבוקר הגויים רוצים לבוא וח"ו להרוג את כל היהודים. באתי מהשמים להודיע לך את זה, תברח! וכך היה. קם בחצי הלילה, העיר את אנשי הקהילה וברחו כולם. בבוקר כשבאו הפורעים כבר לא היה אף אחד. למה? כיון שהיה עוסק בתורתו של רבי משה אלשיך ע"ה. ואומר הגאון רבי חיים פאלאג'י (שם): ולי גילו - גילו לו בחלום גילו לו מן השמים - שהוא הדין בספר אור החיים הקדוש, מי שיושב תמיד ועוסק בספרו, יושב ולומד בספרו, אז הרב אור החיים עומד לו למליץ יושר להציל אותו מכל מיני פורענויות!

זכה ספר אור החיים שנתפשט בכל ישראל

לבן באמת זכה הספר הזה - 'אור החיים' הקדוש - שנתפשט עד למאד בכל בית ישראל בכל תפוצות ישראל בכל קהילות ישראל, ספרדים ואשכנזים (וע' בקובץ התורני עץ חיים חלק יח עמוד לג) וחסידים, עוסקים בו מידי שבת בשבתו, כמו בתורת רבותינו הראשונים, כמו שלומדים חומש רש"י, רמב"ן, לומדים גם אור החיים. אני יודע שיש קהילות, בעיני ראיתי, שכל ליל שישי יש בבית הכנסת שיעור מיוחד בספר אור החיים הקדוש, ולומדים אותו. אם לא הספיקו לגמור הלילה הזה, בליל שבת ממשיכים, עד שיגמרו את הפרשה עם פירוש אור החיים הקדוש. לא שמענו מעולם לאחד שזכה לכזה דבר נפלא: שישבו

ו. רבי משה אלשיך זצ"ל, היה בדורו של מרן הבית יוסף, חיבר חיבור נפלא על התורה בשם תורת משה.

ויקבעו לימוד בכל ליל שישי בספר הזה! וזה לחם חוקם של רבים מבית ישראל. וצריך להבין מה טעם הדבר, מה טעם הזכיה.

העוסק בתורה שבכתב ולא הבין - קיים מצות ת"ת

ידוע שיש לנו במצות תלמוד תורה שני גדרים: תורה שאדם לומד, צריך להבין אותה. גדר המצוה זה לא רק שאדם יגרוס, שיקרא סתם כך בלי להבין. לא כך, צריך להבין. ואם לא הבין לא יצא ידי חובת מצות תלמוד תורה (ע' מג"א סי' ג). אומר הגאון בעל התניא בהלכות תלמוד תורה שלו (ש"ע הגר"ז הל' ת"ת פ"ב סי"ג): במה דברים אמורים? בתורה שבעל פה, אבל תורה שבכתב, אפילו אם אדם למד ולא הבין - יצא ידי חובה. מה ההסבר? אלא תורה שבעל פה, משנה או גמרא, זה 'ביאור' לתורה שבכתב. זה פירוש לתורתנו הקדושה. אם אדם לא יבין את ה'פירוש' אז מה הבין? שום דבר. למשל: אדם קרא את כל הגמרא כולה, עשה סיום בבלי ביומיים, ישב גרס מתחילה ועד סוף, יצא ידי חובה? זה שום דבר. אם לא הבין לא יצא ידי חובה. כיון שזה 'פירוש' לתורה שבכתב. 'תנא היכי קאי' - תנא אקרא קאי', כמו שאומרת הגמרא (בריש ברכות). אמנם תורה שבכתב, אם אדם לומד חומש, ולפעמים לא הבין, יצא ידי חובת מצות תלמוד תורה. למה? כיון שכולו סתום. אחרי כל הפירושים, עדיין המקראות סתומים! לכן אפילו אם אדם יושב וקורא ולא מבין - יצא ידי חובה.

מי שקורא זוהר בלא הבנה קיים מצות ת"ת והוא מקדש ומטהר את האדם
אדם שיושב וגורס מהזוהר הקדוש דף אחד דף, אפילו לא מבין כלום, מקיים בזה מצות תלמוד תורה כידוע (ע' מורה באצבע אות מד), וזה מטהר את הנפש, מטהר את הנשמה (ע' מו"ב שם ופלא יועץ מע' זוהר ומע' חידוש, וע' שה"ג

ז. הרמב"ן ע"ה בתחילת פירושו לחומש, פותח ואומר: בראשית סוד עמוק, אינו מובן מן המקראות, ולא יודע על בוריו אלא מפי הקבלה עד משה רבינו מפי הגבורה! פרשת בראשית כולה סוד.

ח"ב מע' ב אות לג לפי הנוסח מכת"י בקובץ מוריה חלק רנה טבת תשנ"ה עמוד קטו; ובדברי הרמח"ל במאמר עץ חיים עמוד רו). הגר"ח פאלאג'י מביא בשם השמועה למה נקרא שמו 'זוהר'? שמי שרגיל בספר הזוהר הקדוש היטב היטב, שנים על גבי שנים, יום אחר יום (לא פעם אחת בלבד, שקורא 'אידרא' בליל שבועות...) – בסוף, במשך השנים, זה גורם לו לטהרת הנפש באופן מרובה, עד שפניו לוחטות, שהרי שם בקיעה של הנפש החוצה כידוע, הוא זוכה להארת פנים. פניו 'זוהרות', פניו קדושות. לכן זה נקרא 'זוהר', שהוא 'מוזהיר' את פניו של מי שעוסק בספר הזה.

הגורס בספר אור החיים הקדוש - דינו כגורס בספר הזוהר

אומרים הגדולים (ע' ס' נר המערבי פרק לד עמוד תמ ועמוד תמא) שהוא הדין בספר הזה, אור החיים הקדוש, יש לו את המעלה הזו, גם אם אדם יושב וגורס אותו אפילו בלי להבין, דינו כאילו גרס בספר הזוהר, ומעלה עליו הכתוב שקיים מצות תלמוד תורה. לא שמענו מעולם על שום חיבור חוץ מהספר הזה - ספר אור החיים הקדוש - שכך אמרו עליו. הפלא ופלא!

מלמד שאמר שספר אור החיים הקדוש לא נתחבר על ידי רוח הקודש

יש תשובה בספר בית שלמה (חאו"ח ס' קיב) ושו"ת דברי חיים (חיו"ד ס' קה), על מלמד אחד בקהילה בחוץ לארץ, שפער פיו לומר שהספר הזה - אור החיים הקדוש - לא נתחבר ברוח הקודש. ושאלו אנשי הקהילה ההיא מה דינו של אותו מלמד: האם נשאיר אותו במלאכתו, או שזה נקרא אחד שנוקה בו מינות?

הוראת הדברי חיים ובית שלמה שיש לפטר מלמד זה כי אלו הן דעות אפיקורסיות!
כותב הגאון רבי חיים מצאנז ובית שלמה, שמי שמלע"ז ומוציא ופוער פיו לומר שחיבור הזה - אור החיים הקדוש שנתפשט בכל המקומות כולם - חלילה לא נתחבר ברוח הקודש, אז ח"ו זה ודאי דעה כוזבת, יש לו דעות

אפיקורסיות, דעות כוזבות, וצריך לפטר אותו! איך אפשר למסור נפשות של תלמידים, נפשות של צאן קדשים, שישבו וילמדו אצל מלמד כזה? מי יודע איזה דעות יכניס להם, איזה רעל יכול להשריש בהם?! לכן צריך לפטר אותו ממלאכתו! שילך יהיה משהו אחר, וח"ו שלא יהיה הוא מלמד תורה לאחרים.

ספר אור החיים הקדוש נתפשט יותר משאר חיבוריו

רבינו חיים בן עטר כתב הרבה חיבורים חוץ מהספר הזה, ספר אור החיים הקדוש, יש לו חיבור נפלא על הש"ס, שיטה וחיידושים: חפץ ה'. השם עצמו מעיד מזה היתה כל מגמתו. אדם שחפץ את ה' כל כולו רוצה דביקות בה' יתברך, נפשו נכספת ועורגת לבורא יתברך. זה חיבור אחד. חיבור שני: 'ראשון לציון' זה על סוגיות עמוקות בש"ס, על שלחן ערוך, בעומקא דסוגיא, בעומקא דפלפולא. 'פרי תואר' על יורה דעה, חיבור נפלא מאד מאד, על יורה דעה הלכה למעשה בתכלית העיון. שמעתי מהזקנים בירושלים, שזקן ראשי הישיבות הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל ראש ישיבת "עץ חיים", היה אומר: "ספר 'פרי תואר' זה הספר שלי", הוא היה מחבב אותו ועוסק בו ולומד בו. וחבר עוד הרבה ספרים. מי שמכיר את הספרים האלה, רואה את כוחו הגדול. ואף על פי כן זכה הספר הזה, אור החיים הקדוש, יותר מכל החיבורים שלו, שנתפשט בכלל ישראל ממש. כולם עוסקים ויושבים ולומדים בו.

כח הפועל בנפעל

וכל כך למה? בזכות מה זכה לכך? אלא: כח הפועל בנפעל! (ע' מו"נ ח"ב פ"ד, וע' אור החיים הקדוש ר"פ שלח לך). אדם שכל כולו בחיים חיותו קודש קדשים להשי"ת, כל כולו עבודת ה', וחשק ואהבה לבורא יתברך, כאשר הוא מניח ספר אחריו, הדברים האלה מושרשים ומוטבעים בגוף החיבור. ולכן זכה שנתפרסם ומופץ בכל ישראל - עוד בחיים חיותו!

ספר אור החיים הקדוש נתפשט בכלל ישראל עוד בחייו של האור החיים הקדוש
על ידי הבעש"ט הקדוש

הבעל שם טוב הקדוש - היה בזמנו של האור החיים הקדוש ע"ה - כשנדפס
ספר אור החיים הקדוש, הוא הפליג מאד בשבחיו, והוא גרם ועשה
שכולם ילמדו בחיבור הזה, אור החיים הקדוש. וכך נתפשט החיבור גם בארצות
פולניא (ע' ס' שם הגדולים ח"ב מע' א אות נד).

נסיונו של הבעש"ט לעלות לארץ ישראל

כידוע שהבעש"ט רצה מאד לעלות לארץ ישראל. מה היה החשבון? הוא אמר
פשוט: האור החיים הקדוש זכה לבוא לארץ ישראל, ואם אני גם כן
אבוא לארץ ישראל - נוכל להביא את מלך המשיח. למה? כיון שנשמתו של
אור החיים הקדוש היא בבחינת 'רוח' של מלך המשיח, ואני הבחינה שלי יותר
נמוכה, בחינת 'נפש', אם אנחנו נהיה ביחד, נהיה גם 'נפש' וגם 'רוח', ואז נזכה
להביא את המשיח (וע' כע"ז בס' שער יששכר מאמרי חודש ניסן מאמר אגדתא דפסחא
אות מז). אבל לא אסתייע מילתא, לא הייתה השעה ראויה, ובדרכו עיכבו אותו
מן השמים, אמרו לו אין לך רשות לבוא לארץ ישראל. הכריחו אותו לחזור
בחזרה לארצו לארץ פולין, יש בזה הרבה סיפורים ועובדות בפרטי המעשה (ע'
ס' נר המערבי פרק כט עמוד שכד והלאה).

כבה נר המערבי!

מספרים שפעם אחת בסעודה שלישית ביום שבת ראו את הבעש"ט
שהחווירו פניו, ופתאום הוא אמר משפט סתום: 'כבה נר המערבי!'
ולא הבינו על מה נתכוין הרב. במוצאי שבת, המקורבים פנו ושאלו אותו: כבוד
הרב, מה ביאור בדברים האלה? מה הפירוש 'כבה נר המערבי'? וכי יש לנו
מנורה שדולקת? הרי אנחנו אחרי החורבן! מה זה 'כבה נר מערבי'? אמר להם
הבעש"ט: 'נר מערבי' זה רבי חיים בן עטר שהיום הוא נפטר! שאלו אותו
התלמידים: איך הרב יודע? אמר להם שאדם עושה נטילת ידים, לפי חכמת

הקבלה יש כוונה אחת על פי כוונות הסוד, שיש לכוונה בעת הנטילת ידים. אבל לפי חכמת הקבלה, אין מגלים כוונה זו אלא ל'חד בדרא', אחד יחיד בדורו. ולמי גילו את זה בדורנו? לרבי חיים בן עטר. ואני כמה שרציתי שגם אני יזכה לדעת את הסוד הזה, לא גילו לי. והיום בזמן סעודה שלישית באתי לעשות נטילת ידים, ופתאום אני רואה שאני יודע בעצמי את הכוונה הזאת! איך זה יכול להיות? אלא הבנתי שהרב אור החיים הקדוש הסתלק לחיי עד, נתבקש לשיבה של מעלה, וממילא השאירו לי את הכוונה הזו. לכן אמרתי: 'כבה נר המערבי', כי האור החיים הקדוש היה במערב, בארצות מרוקו כידוע. (ע' ס' נר המערבי פרק ל עמוד שמ).

גברא דמריה סייעיה

על הקדושה ועל הצדקות של האור החיים הקדוש, יש עוד הרבה אותות ומופתים, חלק ממה שהוא מספר בעצמו, גברא דמריה סייעיה! רואים במוחש שמן השמים סייעו בידיו. נזכיר דבר אחד.

דין אכילת ארבה

הוא כותב בפרשת שמיני (יא כא) על מנהגם בארצות חו"ל, שנוהגים לאכול 'ארבה'. מה זה 'ארבה'? חגבים כידוע. ויש נוהגים לאכול ארבה, ומפורש בשלחן ערוך (יו"ד סי' פה) שמותר לאכול חגבים אם יש את הסימנים. יש את הסימנים המסוימים שיש לארבה, ומי שנוהג מותר לו לאכול. אבל עם כל זה כתוב שם בשלחן ערוך (ס"א), שאפילו שאנחנו יודעים את הסימנים, לא סומכים עליהם, אלא סומכים על המסורות. מה הפירוש 'מסורות'? אם יש לנו קבלה איש מפי איש, נהגנו דור אחר דור, שזה המין כשר, אז אוכלים אותו. אבל אם אנחנו לא יודעים, לא סומכים על הסימנים לומר שהוא מותר. למה? לפי שאין אנו בקיאים בסימנים, ויש דברים קרובים אחד לשני שאפשר לטעות ואפשר להחליף, יש סימנים שהם דומים, לכן זה נאכל רק במסורות.

מיום שנתקבלו דבריו - לא בא עוד הנגע הזה

בפרשת שמיני (יא כא) מביא הרב אור החיים ע"ה שכך היה מנהגם בחו"ל - בארצות מרוקו - לאכול מהחגבים האלה שהיה שם, חגבים טהורים. אבל מספר הרב שהוא עיין בדבר הזה, וטרח לוודא ולברר את ההלכה הזו, ונתברר לו שיש בזה כמה מינים, ויש מינים שהם מינים טמאים והם דומים ביותר למינים הטהורים. ולכן הוא כתב פסק, הדפיס את זה בספרו פרי תואר (סי' פה), שאסור לאכול את החגבים כיון שהם מעורבים ממינים טהורים ומינים טמאים, ועל כן צריך לפרוש מאכילתם כלל ועיקר. וכך הוא פרסם ברבים. ומספר הרב שבאמת הוא ראה בזה סיעתא דשמיא, שבזמנם כל שנה ושנה היה ח"ו צרות: או החגבים היו באים ואוכלים את כל היבול, או היה רעב. כל מיני צרות. אבל מאותו זמן שהוא פרסם את הפסק הזה, וכלל ישראל במקומו כולם נמנעו ופרשו מלאכול את החגבים האלה, שהרי ה'אור החיים' אומר שזה אסור! 'והנה מיום שנשמעו דברי במערב - (במדינתו בארצות מרוקו) - ופירשו מהם הרבים, לא נגע ה' עוד במכה זו, ולא נראו זה יותר מ"ב שנה! כי תורה ומעשים טובים כתרים בפני הפורענות!'. כל עוד שלא היו משגיחים והיו אוכלים מהמין הזה, אז לקו בפורענות, אבל עכשיו שב"ה נמנעו - ניצלו. כיון ש'אין הנחש ממית אלא החטא ממית' כידוע, כמו שמבואר אצל רבי חנניא בן דוסא (ברכות לג.), לא בא סתם מן השמים מכה כזו, אלא עם חשבון: כנראה שאכלו חגבים - לכן בא להם חגבים.

'פתק' שכתב האור החיים הקדוש לשכינה הקדושה

ידוע המעשה שהיה כאן בירושלים, שבא אצלו יהודי אחד ואמר לו: אדוני הרב! אני מדוכא במיני צרות למיניהם, בעניות ובחולאים ובייסורים וברדיפות, מכל המינים, 'איוב' של הזמן הזה. בא לבקש מהרב שיתפלל בעבורו, שיעשה משהו בשבילו. הרב אמר לו: טוב אני יתן לך פתק, ואתה תלך לכותל המערבי ותשליך את זה לאחד החורים שיש שם. אחר כך הלכו לראות מה כתוב בפתק הזה? ראו שהאור החיים הקדוש כתב כך: 'רעייתי, יונתי, תמתי,

השכינה הקדושה, נא לעזור לפלוני מוסר כתב זה להציל אותו מצרותיו. אדם שכותב דברים כאלה זה הפלא ופלא. שאדם יבין: איך אדם כותב רעיתי יונתי תמתי השכינה הקדושה?! לא כל אחד יכול לכתוב כדברים הללו! רק אחד שהוא ממש זכה להיות קדוש, קדוש, קדוש! רק הוא יכול - ולו נאה ולו יאה - לכתוב ולהשתמש בלשונות הללו. אחרים זה חוצפה, זה יוהרא, זה שגעון.

מעשה הקראים שהניחו ספרי הרמב"ם במדרגות כדי שירמסום הרבנים כידוע דיבור של האור החיים הקדוש היה פועל מציאות, כשהוא היה גר כאן בירושלים, בזמנו, היה פעם אחת אסיפה של כל הרבנים - להבדיל בין הקודש לחול ובין הטמא לטהור - יחד עם הקהילה של הקראים בירושלים (אלה הרשעים שהיו עוכרי ישראל מדור דור, מזמן הרמב"ם ועוד לפני כן). מה קרה? השלטון הטורקי הטיל מס חדש על כל אנשי ירושלים, ואצל השלטון הטורקי לא היה הבדל בין יהודי לבין קראי, כולם נחשבים כיהודים, (הגם שהם לא מאמינים בתורה שבעל פה, מכחישים ומכזבים בתורה שבעל פה, אבל השלטון התייחס אליהם כיהודים). אז ישבו ביחד ואמרו שישבו ויחלקו את המס, מס לגולגולת, על כל משפחה. איפה התאספו כל הרבנים שלנו - ולהבדיל - שלהם? בבית הכנסת שלהם, של הקראים. והם ניצלו את ההזדמנות, ואמרו שכאשר ירדו כל הרבנים במדרגות, אנחנו נשים את ספרי הרמב"ם במדרגות, וכך בשעה שהם ילכו במדרגות הרבנים ירמסו, ידרכו, את ספרי הרמב"ם", וזה יהיה נקמה טובה ברמב"ם.

ח. הרמב"ם נלחם עד חרמה בקראים

למה דוקא הרמב"ם? כיון שהרמב"ם נלחם קשות ועקר וקעקע ביצתם של הקראים במצרים. (ככה ידוע בהסטוריה). כשהרמב"ם הגיע למצרים, אחרי שהוא ברח מספרד, היה 'נגיד במצרים' - יהודי הממונה על היהודים כולם - קראי. והוא עשה תעמולה עזה לטובת הקראות. עד שכותב הרמב"ם בתשובות פאר הדור שהצליחו בר מינן לבטל טבילת הנשים במקוה! עד כדי כך! היו כל הנשים אומרות, למה צריך דוקא מקוה? הנה

קללת האור החיים הקדוש שלא יהיה לקראים מנין בירושלים

והרב אור החיים הקדוש הגיע והתחיל לרדת במדרגות, ופתאום במדרגה שהוא צריך לדרוך בה הוא נפל, הוא רואה שהוא מתגלגל. אמר האור החיים: יש פה משהו, זה לא מילי בכדי, מן השמים לא עושים דברים סתם! הלך לחקור מה זה, והציץ לראות מה יש מתחת למדרגות, והנה הוא רואה את ספרי הרמב"ם! אמר האור החיים הקדוש: אתם רציתם שאנחנו כולנו נדרוך ונרמוס את הרמב"ם? חי ה' שלא יהא לכם מנין פה בירושלים! כך הוא קילל אותם. וכך היה. אף פעם לא היה להם מנין! אם היה תשעה, והיה בא עשירי, היו מזמינים חברה קדישא. למה? אחד מת.. אם היו באים שלשה - אז שלשה היו מתים. ככה זה היה. קללה של אור החיים הקדוש זו קללה! סכנה גדולה. הסיפור הזה מובא בספרים כידוע^ט. יש חלחלה וחרדה מאור החיים הקדוש!

הקראים לא עושים מקוה. תשפכו כמה דליים מים, וזה מספיק. איפה כתוב 'מקוה' בחומש? לא כתוב, כתוב 'מים', אז תשפוך כמה דליים כמה כוסות מספיק ולכן הרמב"ם עשה חרם, והוא כותב (שם): חרם עולם עד ביאת הגואל שכל אשה שח"ו לא תטבול כהלכה, במקוה טהורה כמו שצריך, אז היא מוחרמת, ומנוודה, ותצא בלא כתובה! ואיזה קללות, ומי שקורא שם ממש תסמרנה שערות ראש! והרמב"ם בוכה, מתחנן: חושו ורחמו על תורת משה שנהיתה לגזרי גזרים אצל הרשעים הללו! והוא יצא למלחמה קשה נגדם ועקר אותם מן העולם. לכן יצא שנאה כבושה בלבם של אלה הרשעים כנגד הרמב"ם ע"ה.

ט. הקללה קיימת עד היום!

סיפר לי יהודי ת"ח אשכנזי חוקר, זקן מופלג, שהוא לפני כ-50 שנה שמע מהשמועה של הקללה הזו של האור החיים הקדוש, והוא היה סקרן, אז ביום ראש השנה - כך הוא מספר - הלכתי לראות כמה אנשים יש בבית כנסת של הקראים כאן בירושלים. הרי ביום ראש השנה יש אסיפה של כל האנשים לבית הכנסת, בראש השנה כולם באים, הלכתי. ואפילו ארבעה לא היו! כך הוא מספר. ארבעה אנשים לא היה בבית הכנסת שלהם ביום ראש השנה!

משיח ה' - שמו 'חיים'!

ידוע ומפורסם מעשה שהיה, מעשה אמיתי (הזכרנו את זה כמה פעמים): האור החיים הקדוש בפרשת ראה (טו ז) מזכיר מה הוא שמו של המשיח. בגמרא מסכת סנהדרין (צה:) יש מחלוקת מה שמו של מלך המשיח, דבי רבי שילא אמרי - בישיבה של רבי שילא היו אומרים - שילה שמו. דבי רבי ינאי אמרי - בישיבה של רבי ינאי היו אומרים - ינון שמו. דבי רבי חנינה אמר - בישיבה של רבי חנינה היו אומרים - חנינה שמו. ויש אומרים מנחם בן חזקיה שמו. ורבנן אמרי חיוורא דבי רבי שמו'. והאור החיים מסיים ואומר משפט כזה: משיח ה' - שמו 'חיים'!

המדפיס השמיט דברי האור החיים

והיה איזה מדפיס בארצות אשכנז שהדפיס את החומש עם פירושו של אור החיים הקדוש, וכשהגיע לפרשת ראה, הוריד את השורה הזו: 'משיח ה' שמו חיים'. לא הדפיס אותה, השמיט אותה מהספר. למה? אמר: איך אדם יכול לכתוב על עצמו 'משיח ה' חיים שמו', זה ח"ו נראה גסות הרוח ויוהרא. ולכן שלח יד בקודשים - ומחק את השורה הזו מהספר אור החיים הקדוש. נודע הדבר לרבי פינחס מקאריץ זצ"ל - מגדולי החכמים, איש אלקים קדוש ונורא - וקרא לו לאותו מדפיס, שקראו לו אשר, ואמר לו: מי הרשה לך להשמיט מהספר אור החיים הקדוש מה שהמחבר כתב? אתה בעל הבית על הספר? אתה רק מדפיס אותו! ואתה צריך להדפיס אותו כצילמו וכדמותו, מה שכתוב תדפיס! מי התיר לך לעשות פשיעה כזו ולמחוק את השורה הזו? אותו איש ששמו היה 'אשר', התחיל לגמגם: מה זה גאווה זה.. אמר לו הרב: אתה מדבר על גאווה? ובכן תביא את הספר שלך, את החומש שלך, שבהוצאתך, ופתח לו בפרשת נשא, והראה לו מה שנאמר בפרשת סוטה (ה כב): 'ואמרה

י. אומרים בשמו של הגאון מוילנא: הראשי תיבות של הכל - מנחם שילה ינון חזקיה - מה יוצא? ר"ת משי"ח. כלומר שהכל אמת. (ע' קובץ אוצרות הסופר ח"ט עמוד קט).

האשה אמן אמן', כשמשיבים את האשה שהיא לא קלקלה אז כתוב פעמיים אמן אמן, למה פעמיים? דרשו רבותינו בסוטה (יח סע"א) ורש"י מביא את זה בחומש (שם): 'אמן' מאיש זה, 'אמן' מאיש אחר. ואילו שם בחומש של אותו רשע, מה היה כתוב? 'אמן' מאיש זה, 'אמן' מאיש 'אשר' (במקום 'אחר'). אומר לו הרב: אתה רואה? אתה הדפסת על עצמך בשמך מי אתה ומה אתה, חשוד על אשת איש, ובדקו וכך היה. סיפר לי יהודי שיש לו את החומש הזה בידו, שבאמת כך כתוב שם בחומש הזה (ע' קובץ שפתי צדיקים ח"ד עמוד צג והלאה). והדברים ידועים ומפורסמים.

האור החיים הקדוש כתב כל דבר בדחילו ורחימו

איך יש היתר לשלוח יד בקודשים, למחוק מה שהאור החיים הקדוש - שכתב כל דבר בדחילו ורחימו בקדושה וטהרה בסילודין, (כמו שהוא כותב בהקדמת ספרו), 'בוא מישוהו איזה עז פנים וימחק?! מי התיר?

אילו היינו זוכים היה האור החיים נעשה אז מלך המשיח

ומה שאומר האור החיים הקדוש: משיח ה' - שמו 'חיים'! והביאור כמו שהזכרנו כבר (באחד השיעורים) מתשובת החתם סופר (ח"ו סימן צה) שבכל דור ודור אנחנו מאמינים ומצפים לביאת הגואל, והוא נמצא בינינו. אז זה היה הוא! ולא זכינו בעוונותינו הרבים, עד שהקב"ה יעלה לרצון לפניו וישלח לנו את מלך המשיח בב"א.

עובדא נוראה בזכות העוסק בתורתו של האור החיים הקדוש

לפני שנתחיל לקרוא קצת מדבריו של האור החיים הקדוש, נגיד עוד מילה אחת, מעשה ששמעתי מדודי הגה"צ רבי אברהם מונסה זצ"ל, (הסיפור הזה לא נדפס בשום ספר, בשום מקום, אני מספר לכם מה ששמעתי מדודי ששמע מבעל המעשה): בזמן מלחמת העולם הראשונה, לפני 50-60 שנה, היה כאן בירושלים

יהודי, קראו לו רבי משה סבג ע"ה, מרבני ישיבת 'פורת יוסף'. מי שיודע, באותה תקופה בזמן המלחמה של מלחמת הטורקים, הם גייסו לצבא כל מי שראו, כל אחד, יהיה מי שיהיה, מגיל 14 ועד גיל 60 גייסו אותם בכח לצבא. ולכן בירושלים היו צריכים החכמים והאנשים להסתתר. כל אחד מסתתר באיזה פינה איזה זווית שלא ידעו אותו ולא יכירו ממנו שום דבר. העיר הייתה ריקה מחכמים ממש. ויום אחד הצבא הטורקי נכנס ומצא את רבי משה סבג (הנ"ל), ועוד כמה חכמים. לקחו אותם, גייסו אותם בעל כרחם לצבא הטורקי. והצבא הטורקי זה לא היה גהינום - זה היה גהיני גהינום^{יא}. על כל פנים לקחו את החכם הזה רבי משה, ועוד כמה רבנים ואנשים, מה שמצאו, ולקחו אותם. לאיפה היו הולכים? היו הולכים ברגל מירושלים עד באר שבע - לעבור בצמאון הזה את כל המדברות - ומבאר שבע נוסעים ברכבת עד דמשק, (שם היו לוקחים אותם לארץ גזירה, מי יודע לאן). והרב רבי משה ע"ה, לא היה רגיל בהליכה כזו, ובחצי הדרך כבר נהיה תשוש בלי שום טיפת כח, וישב על הרצפה, אמר להם: אני לא יכול, לא יכול ללכת, אתם רוצים להרוג אותי - תהרגו אותי. אני כבר אזלו כוחותי, לא מסוגל ללכת אפילו לא עוד צעד אחד. בא חייל טורקי נתן לו בעיטות באכזריות עצומה, אבל הרב לא מסוגל ללכת, לא יכול. ראו שבאמת הוא לא מתחזה, ולא מחזיק פנים, אלא פשוט תש כוחו הולך למות, אמרו מה אנחנו צריכים אותו? שיישאר פה. והלכו הלאה. והוא נשאר בין שמים וארץ בחצי המדבר לבדו. ויושב כך ובוכה. מה יעשה? כבר חצי מת.

יא. מסכנים את עצמם בסכנת עיוורון - להינצל מהצבא

אי אפשר לתאר את האכזריות ואת הרוע לב שהיה להם. אני יודע מתוך עובדה אצלנו במשפחה מה שסיפר חכם אחד, שהיו ממלאים את העין בטבק, והעין הייתה מתנפחת ויוצאת החוצה, כדי שיברחו ויצאו מהגהינום הזה שנקרא צבא טורקי! אדם היה מכניס טבק לתוך עיניו, ומביא את עצמו לסכנת עיוורון לכל חייו, והיה כדאי לו. למה? רק כדי לברוח מהצבא הזה, לברוח מהגלות השחורה הזו.

רבי משה בעל הנס

וכשהיה יושב ובוכה, היה מתפלל: רבי חיים [בן עטר] איפה אתה? איפה הזכות של אבא שלי? אביו של הרב הזה, רבי משה ע"ה, היה מנהגו כל יום שישי ללכת להר הזיתים, ולגמור כל ספר התהלים על קברו של אור החיים הקדוש, חוק ולא יעבור. ובלילה בערב שבת מדליק נרות שבת, ומדליק נר שמן מיוחד לכבוד רבי חיים בן עטר. לכן היה מתפלל לרבי חיים שיציל אותו בזכות אביו. אמר: כל הזכות של אבא שלי שבוע שבוע, כל משך חייו היה עושה, כל זה הלך לבטלה? כך היה יושב בוכה. ומהחום והתשישות נפל והתעלף על הרצפה. עברה שעה-שעתיים, ופתאום מרגיש רבי משה סבג, שמישהו מעיר אותו, דוחף אותו. והוא כבר היה תשוש וחסר כח לחלוטין, ואותו אחד אומר לו: חכם משה, קום! הגענו! אנחנו בדמשק. קום. והוא דוחף אותו, מוליך אותו, והוא חצי מטושטש, חצי ישן, חצי חולה, לא מבין מה מדברים אותו. אומר לו: מי אתה? ענה לו אותו האיש: אני חיים. קום! והושיב אותו שם. אמר לו לרבי משה: אל תדאג, הכל בסדר. אחר כך כשהתעורר והבין מה היה איתו, ומה הציל אותו, אמר: אוי! האור החיים הקדוש בכבודו ובעצמו בא והציל אותי ולא היה לי שכל ולא היה לי הזדמנות לבקש ברכה ממנו! הייתי כולי רדום וכולי עייף מהחום והחלישות הזו. ומאותו זמן בירושלים קראו לו רבי משה בעל הנס. תשאלו את חכמי ירושלים הזקנים שהכירו את הרבנים בירושלים יספרו לכם עליו. זה שמו וזה זכרו. ואיפה הושיב אותו האור החיים? הוא ישב בדמשק עד שנגמרה המלחמה, מול המשטרה הטורקית, ושום דבר לא קרה לו, 'מול בית פעור', ומחפשים אותו, ושום דבר לא קרה לו. ללמדך שהקב"ה עושה נס - הוא עושה אותו עד הסוף. שום דבר רע לא יאונה לו. זה הכח העצום של הספר הקדוש הזה, החיבור הזה, אור החיים הקדוש.

ספר אור החיים הקדוש מכניס את האדם לקדושה וטהרה

ובאמת אחרי שדיברנו קצת בעובדות ומעשים על הרב אור החיים הקדוש, כדאי לקיים מה שאמרו בירושלמי (שקלים ז): דבריהם הם הן זכרונם. מי שיושב ולומד והוגה בחיבור היקר הזה, שהוא מלא וגדוש בעבודת ה' נפלאה, בעצות ובתחבולות איך האדם יקנה קנייני תורה, קנייני עבודה, תפלה, לכבוד בוראו יתברך. כל דף שבספר מלמד ומאלף בינה מוסר וחכמה, מכניס את האדם לקדושה, צדקות. ועל כן נראה קצת מדבריו הקדושים. נתחיל קצת בפרשה שלנו, פרשת פינחס, נראה איזה ידיעות, ואחר כך אני אקריא משאר מקומות.

קושיית אור החיים הקדוש מדוע נאמר ושם 'איש ישראל' המוכה אשר הוכה את המדינית

בתחילת פרשת השבוע פרשת פינחס (כה יא), אומרת התורה כי פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו אות קנאתי בתוכם ולא כילתי את בני ישראל בקנאתי. פינחס הושיע את ישראל בזה שהוא הרג והסיר את המכה ואת את הרעה הזו של כזבי בת צור וזמרי בן סלוא, וזה היה לישועה גדולה. והרב אור החיים הקדוש מדייק כאן את מה שנאמר בפסוק (כה יד): ושם איש ישראל המוכה אשר הוכה את המדינית, זמרי בן סלוא, נשיא בית אב לשמעוני. מה מדגשים לנו כאן את השם שלו? ושהוא ישראלי? מה זה מעניין אותי, מה הנקודה בזה? יי

יב. גדול המחטיאו יותר מן ההורגו

תראה תראה את הרשעות וגודל השנאה שלהם, 'ושם האשה המוכה המדינית כזבי בת צור, ראש אומות בית אב במדין הוא' (במדבר כה טו), בשביל להחטיא את ישראל, 'גדול המחטיאו יותר מן ההורגו' (ספרי פר' כי תצא, הובא ברש"י שם כג ט), בת המלך, בת צור שהוא ראש אומות בית אב במדין, הולכים ומפקירים אותה בשביל לקלקל לחבל להרוס את קדושת ישראל. ולכן מיד נצטווה: 'צור את המדיינים והכיתם אותם' (במדבר כה יז).

ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא

אומר הרב אור החיים הקדוש ע"ה יסוד גדול, (כדאי לדעת את זה, זה יסוד נפלא): "יתבאר על פי מה שקדם לנו מדברי המקובלים", כלומר, יש לנו ידיעה, הקדמה, אשר קיבלנו מחכמי האמת (ע' ליקוטי תורה פר' האזינו לב ה, ושער הפסוקים ישעיה פרק מט), "שלא ידח נידח מכל ניצוצי הקדושה, וכולן לבסוף יזכו למקום שממנו באו", בורא עולם, אבינו מלכינו אוהבינו בגודל חיבתו לעם ישראל, הוא ית"ש סיבב בעולמו שלא ידח ממנו נידח, שהכל בסוף יגיע לתיקון השלם. "והגם שיריע איש ישראל אף יצריח נפשו", פירוש, שהוא יכול לרדת ירידה רוחנית נוראה עד לדיוטא התחתונה, (אנחנו לא יכולים לשער עד כמה אדם יכול לרדת מבחינה רוחנית), "סוף כל סוף יחזור לשורשו. והוא אומרו 'ושם איש ישראל', הרי שאפילו אחר מעשה", המעשה המכוער הזה, התועבה הגדולה הזו קבל עם ועדה, חילול ה' ובזיון שאין כדוגמתו, הרי היה הוא נשיא בישראל, ואחר שעשה מה שעשה, אף על פי כן "בשם ישראל יכונה". "הא למדת שלא נעקר משורשו". (אני מקצר, האור החיים מדבר בזה עוד).

אף על פי שחטא סוף הנשמה לחזור לכור מחצבתה

דהיינו אומר הרב יסוד נפלא: זה ברור ופשוט שכל אחד מכלל ישראל נפשו חצובה מתחת כסא הכבוד, יש לו נשמה אלקית קדושה, מאן דנפח - מדיליה נפח (ע' זוה"ק ח"ג דף מו ע"ב ומדרש הנעלם פר' בראשית ורמב"ן בראשית ב ז), ומעלתה אפילו יותר ממלאכי השרת כידוע (נפש החיים ש"א פרק י ועוד). ולכן יהיה מה שיהיה, אפילו אם האדם ח"ו ירד לדיוטא תחתונה, ויעשה מעשים מאד מגונים ומכוערים ומקולקלים, כל מיני תועבות שבעולם, עם כל זה נשמתו לא תאבד! והקב"ה מגלגל כל הגלגולים ומסבב כל הסיבות, ידאג שבסוף תחזור הנשמה הזו לצור מחצבתה, למקום שממנו באה! כמובן שזה לא קל, וזה מגיע אחרי זיכוך על גבי זיכוך מרובה של ייסורים ושל צרות, מינים ממינים שונים. עם כל זה הנפש לא תאבד! זה יסוד גדול, החיבה היתירה של בורא עולם לעמו ישראל, שדואג שלא ידח ממנו נידח.

דברי הגאון מוילנא

מספרים על הגאון מוילנא שפעם הוא ראה יהודי שרוקד באיזה בית מרזח של גויים ושותה יין נסך, ורוקד עם איזה גויה שם. אמר הגאון מוילנא: אתם רואים את היהודי הזה, עוד יגיע זמן שישאלו אותו מדוע הוא לא עסק במעשה מרכבה בזמן הזה? מדוע הוא לא עסק בסודות התורה?!

בסוף ישאלו אותו גם את זה

לכאורה אחד כזה שהוא כל כך רשע, שותה יין נסך, מטמטם את הנפש, ויורד לשאול תחתית, ורוקד, ופריצות ועריות, הכל יש בו, ירידה רוחנית נוראה. מה לו ולשאלות כאלה: למה לא עסקת במעשה מרכבה? למה הוא לא עסק בסודות התורה? אלא כמו שאמרנו: הנפש חוזרת לשרשה. ויש בחינה אחר בחינה, ומעלה אחר מעלה, ומתעלה הנפש אחר כך זיכוך אחר זיכוך, - עד שיגיע לשאול את השאלה הזו ייקח לו הרבה זמן, הרבה שנים, יעברו עליו כל מיני גלגולים, כל מיני ייסורים, וכמה תיקונים יצטרך עד שיגיע לרגע הזה שישאלו אותו את השאלות הללו, אבל בסוף זה יגיע - וישאלו אותו: 'מדוע לא עסקת במעשה מרכבה?', 'מדוע לא העמקת בזה? פרשת נשא?'. ללמדך שנפש האדם אינה נאבדת, ויעשה האדם מה שיעשה, ימיר דתו אלף פעמים הוא נשאר יהודי באשר יהודי, ואינו יכול לצאת מכלל ישראל.

ירבעם בן נבט ייענש אפילו על שלא נטל ידיו

הרמב"ם באיגרת תימן כותב: ירבעם בן נבט - גדול המחטאים שעמדו בכלל ישראל עד דורנו זה - כשיבוא למשפט בבית דין של מעלה, הוא לא יכול לומר מה רוצים ממני? אני עבדתי עבודה זרה, פרקתי עול, אני כבר לא יהודי אלא כגוי לכל דבר. אין דבר כזה! ישאלו אותו ויתבעו ממנו אפילו על פעם אחת שלא עשה נטילת ידים! אם אכל לחם בלי נטילת ידים - גם על זה תהיה תביעה! למה? כי אתה יהודי, ומי שהוא יהודי אינו יכול לצאת מכלל ישראל, כל מה שיעשה וכל מה שישתדל, אפילו שיעשה מה שיעשה, נולד יהודי ימות יהודי. אלה דברים פשוטים וברורים.

נפקא מינה שהאדם יתייאש - ישמח שזכה הוא להיות יהודי!

נפקא מינה לכל אחד ואחד שלא יתייאש לומר: 'אני נכרתתי מכלל ישראל, נאבדתי מכלל ישראל ח"ו'. אם אתה יהודי - יש לך את הזכות הזו של יהודי! אתה צריך להיות שמח ומאושר שאתה יהודי! "אפילו אם האדם ח"ו חטא וקלקל, אבל הוא לא מנותק מבוראו. הוא יכול בתשובה אחת קלה, שבאה באמת מעומקא דליבא, בא ובוכה לפני בורא עולם: 'ריבונו של עולם

יג. מעשה המראה על השמחה שיש על היהודי לשמוח

הזכרנו מעשה מפורסם שקרה בארצות חו"ל (לפני כשנים שלשה דורות), כידוע שהבתים היו עשויים מעץ, ואם חלילה פרצה שריפה בבית אחד והבית עלה בלהבות, אז כל העיר הייתה בשעה קלה נשרפת. למה? כי מי יכול לעמוד נגד כל הדליקה הגדולה הזו? ממש בשעה קלה הייתה העיר כולה עולה בלהבות. ופעם אחת כך היה, שפרצה שריפה בבית אחד האנשים, מיד נשרף הקיר והגג, וכך כל העיר - יהודים וגויים - עלתה בלהבות ונחרבה כליל. לא נשאר שום דבר, רק אפר.

שכלו נשרף עם ביתו..

והנה ראו יהודי עומד ברחובה של עיר, קופץ ורוקד ושמח, מוחה כפים ונראה כמאושר עלי אדמות. התפלאו מה יש לאחד כזה שכל ביתו נשרף - ורק בנס הוא עצמו ניצל - לשמוח? מה כולו מאושר וקורן מנחת? אמרו: בטח יצא מדעתו מסכן. נשרף הבית שלו, נשתבשה עליו דעתו. גם השכל שלו נשרף יחד עם הלהבות..

אצל הגוי גם האלהים שלו נשרף עם ביתו..

אבל ראו שהוא נורמאלי, שהוא בדעתו, לא סתם כך משוגע. אמרו לו: מחילה מכובודך, אבל מה זה? לא מצאת זמן אחר לשמוח? כולם פה בוכים ומייללים ואתה עומד באמצע הרחוב קופץ ומפזז ומרקד? לא פורים ולא שמחת תורה היום! מה הריקודים האלה? אמר להם: תראו, גם אני הייתי בצער, כמו שאתם הפסדתם, גם אני הפסדתי את ממוני, גם אני הפסדתי את ביתי, אותו דבר. אבל אחר כך התבוננתי: מה ביני לבין שכני הגוי? יש לי שכן גוי, גם הבית שלו נשרף, אבל אתם צריכים לדעת שעל הקיר של הבית שלו היה תלוי האלהים שלו.. הצלב שלו היה תלוי שם גם כן, ובשעה שנשרף הבית נשרף אלהיו איתו.. אבל שלי: אל חי חלקנו! לי יש אלהים חיים, בשביל זה אני שמח!

חטאתי עויתי פשעתי, ואני מבקש לפתוח דף חדש - תעזור לי!'. אדם שעושה כך אין ספק מאה אחוז יעזרו לו מן השמים. וכל כמה שיבוא יותר - ככה יעזרו לו יותר (כמו שהארכנו בשיעור אחר). לנו זה לא נוגע הדבר הזה כל כך, כי אלו הם חשבונות שמים, איך בורא עולם מנהג את עולמו, מגלגל מסיבות בעולמו, שכולם לא ידח ממנו נידח. כי ההנהגה שלנו צריכה להיות על פי מה שבורא עולם מצווה אותנו, שפוקד עלינו. 'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא', אבל לא כתוב שהוא צדיק.. 'ישראל הוא', זה מה שכתוב. (והארכנו בזה הרבה בשיעורים אחרים, לא נאריך כעת). אבל על כל פנים רואים בזה את החיבה היתרה של בורא עולם לעמו ישראל. זה מה שהרב אומר בפרשה שלנו. האחדא.

דין עיר הנדחת

נקריא עוד יסוד נפלא מלשוננו של האור החיים הקדוש בפרשת ראה (יג יח). להבין מה זה הענין הזה של המצוות, מה הסגולה של המצווה. יש לנו פרשה בתורה בשם עיר הנדחת (יג יג והלאה): אם ח"ו הייתה עיר שאנשי המקום, אנשי העיר, עבדו עבודה זרה. ושלחו עדים וביררו את הדבר, וראו שבאמת העיר הזו נידחה מאחרי ה', וחטאו בעבודה זרה - הקב"ה ציוה אותנו שצריכים כולם לצאת למלחמה על אנשי המקום, ולבער אותה ממש, ביעור סופי, לא להשאיר

ה' נתן ה' לקח וה' יחזיר - העיקר שיש לי קשר לבורא יתברך

אז מה בכך שנשרף הבית? מה שקרה קרה, ומי שעשה את הגזירה הזו של השריפה, יגזור גזירה טובה, בשביל זה צריך האדם לשבת אבל וחפוי ראש על ממונו? ממון הלך - ממון יחזור ממקום אחר. למה נקרא שמו 'זוזים', שזו ממקום למקום. לכן זה 'זוזי', זו מיד ליד. וממקום אחר יבוא אלי. על זה לא צריכים לבכות, לא צריכים לשבת בצער. ממקום אחר ישלח ה' יתברך שלומו ואני יחזור למה שהייתי. זה השמחה שלי: שיש לי קשר לה' יתברך, שזכיתי לנשמה אלוקית, שזה הקשר בין כל אחד אחד לבין אלוקיו. זה השמחה שלי! והמבין יבין היטב. וזה מה שאומר כאן האור החיים הקדוש, שיש לך נשמה אלוקית, אתה צריך לשמוח בזה.

אחד חי! כולם! אנשים נשים וטף ובעלי חיים! ואת השלל, כל מה שיש שם מטלטלים ורכוש, אוספים ומקבצים ברחובה של עיר, ומדליקים אותה ושורפים אותה ומחריבים אותה, ותישאר תל עולם - לא תבנה! חורבן שממה לעולמי עד. למה? איך שנעשתה תועבה כזו בישראל, שעיר ואם בישראל, עיר שלמה סטתה מהדרך והלכה לעבוד עבודה זרה. זה בכללות המצוה של עיר הנדחת.

האדם נפעל כפי פעולותיו והרציחה תוליד אכזריות

ובפרשה הזו כתוב (יג יח): 'ונתן לך רחמים ורחמך'. אחרי שאתה יוצא למלחמה ואתה מחריב את כל העיר והורג את כל הנפשות, הכל בכל מכל כל, לא שם נשאר אפילו חתול, כולם צריכים לחסל אותם. אז 'ונתן לך רחמים ורחמך', זה לא מובן: מה זה 'רחמים ורחמך'? אומר הרב אור החיים הקדוש דבר נפלא - תשמעו מה זה סגולת המצוה - כך הוא אומר: "כוונת מאמר זה כאן, לפי שציוה על עיר הנדחת שיהרגו כל העיר לפי חרב, ואפילו בהמתם. - אם כן - מעשה הזה יוליד טבע האכזריות בלב האדם, כמו שסיפרו לנו הישמעאלים כת הרוצחים במאמר המלך, כי יש להם חשק גדול בשעה שהורגים אדם, ונכרתה מהם שורש הרחמים והיו לאכזר". אומר הרב: האדם נפעל כפי פעולותיו (ע' חינוך מצוה טז ועוד), והיה מקום לחשוב שאם יוצאים והורגים עיר בישראל, מי יודע כמה נפשות יש שם, אולי יש שם אלפים אנשים לא אחד ולא שנים, והורגים את כולם, לא משאירים אחד חי - אז חלילה אדם יכול לקנות בעצמו את טבע האכזריות, כי אדם נפעל לפי פעולותיו. הוא מביא עובדא מעניינת מהתלוינים של חוצה לארץ, שהם סיפרו לו לאור החיים הקדוש שיש להם חשק בשעה שהורגים אדם: מביאים מישוהו לתליה, להתיז את ראשו, אז הם מתמלאים בתענוג, בשמחה, בחשק ובתאוה - מתי יבוא זה לידי ואני אחסל אותו ואני אהרוג אותו! למה? כי קנו לעצמם את טבע האכזריות, מרוב שהם שטופים ברציחה ובהריגה. הרי זה המקצוע שלו: תליין. להתיז ראשו של החייב מיתה. אז הוא קנה חשק לדבר, כשבא לידי יש לנו נחת ושמחה בדבר. ואם כן היה מחשבה, היה חשש כזה גם כן אצלנו, אם אנחנו הולכים והורגים עיר בישראל, אז חלילה יכנס בנו טבע האכזריות הזו.

הקב"ה אב הרחמים ישפיע רחמים

אומרת התורה: לא! 'ונתן לך רחמים ורחמן' (דברים יג יח), "אמר להם הבטחה שייתן להם ה' רחמים, הגם שהטבע יוליד בהם האכזריות, מקור הרחמים ישפיע בהם כח הרחמים מחדש לבטל כח האכזריות שנוולד בהם מכח המעשה". למרות שלפי הטבע זה צריך להוליד אכזריות, אבל מקור הרחמים ית"ש ישפיע כח ורחמים מחדש.

אם ה' ציוה לעשות מצוה הוי אומר שזה כולו חסד ורחמים!

כאן אנחנו רואים יסוד נפלא בעבודת ה' יתברך: אל תהיה חכם יותר מהבורא יתברך! אדם יגיד: מה אנחנו נעשה דברים כאלה? זה אכזריות!? ית"ש הקב"ה רחמן מלא רחמים, אם הוא ציוה עלי מצוה זו, הוי אומר שזה מצוה שכולה חסד ורחמים! ומה אתה אומר שיכנס לך טבע של אכזריות? אדרבה לא יכנס לך טבע של אכזריות! אתה תהיה רחמן! כאן אנחנו לומדים מה זה גדר של המצוה. זה דבר אחד.

מצות ה' בלי התחכמויות

דבר שני שלומדים מזה: האדם צריך להיות עבד לבוראו, בלי התחכמויות! התחכמויות תעשה בעניינים שלך, אבל בענייני תורה ומצוות - מה שנצטווית תעשה, בלי להוסיף דבר משלך! (כל אלו שמוסיפים בסוף גורעים כידוע), תעשה מה שציוו עליך בדיוק!

סיבת טעות שאול במלחמת עמלק

וזו היית טעות של שאול מלך ישראל: 'בן שנה שאול במולכו' (שמואל א יג א), היה כבן שנה לחטא, שלא טעם טעם חטא (יומא כב: הובא ברש"י שמואל שם). לא היה לו עונות לשאול מלך ישראל, אבל טעות אחת הוא עשה. מה? עם עמלק. אמר מה להרוג את כולם? מה הם עשו? (ע' שמואל א טו ט). וזה גרם בסוף ש'כל מי שמרחם על האכזרים סופו מתאכזר על הרחמנים' (ע' קה"ר פר' ז

סי' טז), והרג את נוב עיר הכהנים, הרג אותם לפי חרב (ע' שמואל א כב יט), למה?
כיון שעשה התחכמויות. לא צריך התחכמויות. תעשה מזה שנצטווית. טבע
המצוה שהקב"ה חקק והטביע בה: זה להועיל לנו, שיהיה לך חיים טובים, שיהיה
לך חסד. ובוזה נבחן האדם: אם הוא בעל חסד - סימן שהוא יהודי (ע' יבמות עט.).

אם אינם רחמנים - אינם יהודים!

הגמרא במסכת ביצה (לב): מספרת על חכם אחד, רבי שבתאי בר מרינוס,
הגיע לאיזה עיר, אחרי טלטולים וצרות בדרך, ביקש שיעזרו לו
בפרנסה, שהוא ימכור את הדברים שהביא. כולם דחו אותו, אף אחד לא רצה
לעזור לו. אמר אותו חכם, בסדר, אולי משהו יתן לי לאכול משהו, אני רעב,
באתי מדרך רחוקה. אבל כולם - בכל דלת שהוא דופק - מגרשים אותו,
דוחפים אותו. אפילו לא משהו לשתות. איזה טבע זה, איזה אכזריות זו! אדם
בא מעיר אחרת, חכם, רב גדול בישראל, מחכמי התלמוד הגדולים, ככה דוחים
אותו? מבזים אותו? כלום! לא עזרה, לא בפרנסה לא באכילה ולא בשתיה!
הלך הרב, נכנס ליישיבה, דפק על השלחן והכריז בקולי קולות: אנשי עיר פלונית
הם לא מזרע ישראל! למה? כיון שזרע ישראל רחמנים וגומלי חסדים (ע' יבמות
עט.), אם אנחנו רואים שאין להם את הטבע הזה של רחמנות, זה לא מזרע
ישראל. וכך היה, נתברר שהם היו ערב רב אותו אנשי מקום. התורה מלמדת
את האדם שיהיה רחמן, שיהיה בעל חסד, מטיב לזולת, ואם חסר לו התכונה
הזו של גמילות חסדים, של רחמים, של ביישנים - סימן שזה חשוד מאד.

לא ייקח שידוך ממשפחה של אכזריים

ובאמת מרן ז"ל בשלחן ערוך אבן העזר בהלכות שידוכים (סי' ב סעיף ב,
מהרמב"ם פ"ט מהל' איסור"ב הי"ז) כותב: אדם שמציעים לו איזה שידוך,
יבדוק, יראה, אם יש שם מידות טובות. אם הוא רואה שיש אכזריות במשפחה
- אכזריות בצורה לא רגילה - כדאי לו שלא יתערב בניהם. כי זה סימן שזורם

בעורקיהם לא דם ישראל (ע"ש בביאור הגר"א ז"ל), כיון שטבע היהודי - רחמן מלא רחמים! אפילו בשעה שעושה מעשה כזה של עיר הנדחת, אבל זה משפיע בו חסד ורחמים! ואם רואים מי שיש בו טבע אכזריות בהפלגה, אז זה חשוד, חשוד מאד. כדאי מאד לברר ולחקור את הדבר מי הם ומה הם. זה היסוד של חסד.

אין נשק אחר להעביר את הגזירות מעל ישראל כמו חסד וצריך להתחנך בזה! היום בדור שלנו, בזמן שלנו, אין נשק אחר להעביר את הגזירות מעל ישראל כמו חסד! כיון שאדם שהולך בקו של חסד - משריש בלב הבריאה חסד מן השמים. כך אומר הזוהר הקדוש (עי' זוה"ק פרשת אמור דף צב סוע"א, עפ"ד הח"ח בספר אהבת חסד ח"ב פ"ג ועוד. וע"ע שמירת הלשון שער הזכירה פרק ב, ובחתימת הספר פרק ז, ובספר מחנה ישראל פ"א ופכ"ב).

חסד בלימוד התורה

חסד מתבטא בכמה אופנים. יש חסד שזה עזרה לזולת, ויש חסד שזה 'תורת חסד', 'תורת חסד על לשונה' (משלי לא כו), איזהו תורת חסד? שאדם לומד, זה דבר ראשון. ולא רק שלומד - אלא שגם מלמד (עיין סוכה מ"ט סע"ב). היום ב"ה יש את כל הנתונים להצלחה בתורה, ללמוד תורה באופן קל. אנחנו אין לנו את הניסיונות שהיו בדורות שלפנינו. תאמינו לי שאין לנו. זה משעבד אותנו, וזה החסד המעולה שאדם יכול לעזור לעצמו ולכלל ישראל.

לחלום על אוכל

יד.

ב"ה כל אחד אוכל ושותה ושבע, והוא לא צריך להשביע את עצמו ב'שולחן ערוך', הוא לא צריך לחלום על אוכל - כמו שכותב במכתב אחד מהבנים של רבי אלהן וסרמן זצ"ל, הוא אומר: בישיבה לא אכלנו עוף כבר עידן ועידנים, אני רק חולם 'לראות' עוף,

לא לאכול, כבר שכחתי איך הצורה שלו נראית. אצלנו זה גם כן חלום.. כולם אוכלים עוף פעמיים בשבוע, שלוש פעמים, והמרבה הרי זה משובח..

יש 'אור' ואפשר ללמוד בלילה

על כל פנים יש את כל הנתונים ללמוד, יש אור ב"ה, אדם יכול ללמוד עד אור הבוקר בלי הפרעות, זה לא כמו בדורות שעברו, שאדם היה צריך לחשב אם יש לו את הטיפת שמן: מה יעשה בה? אם הוא יאכל את הטיפות שמן הזו של השמן זית - אז בלילה הוא צריך ללמוד לאור הלבנה, או שצריך לעשות תחבולה אחרת. לנו אין את הדברים האלה, אין את החקירות האלה בכלל, יש ב"ה אורות, אדם יכול לשבת ללמוד בשקידה, לא כמו שבדור שלפנינו.

עניות נוראה

בדור שלפנינו - לפני ארבעים חמישים שנה, לא יותר - היה עניות שאי אפשר לתאר. אנחנו רחוקים מזה מרחק של אלפי שנות אור! אי אפשר לתאר, אתה תבוא ותגיד למישהו: היה רעב בירושלים, מתו אנשים מרעב, והיו עוסקים בתורה עד הרגע האחרון שלהם! זה נראה כגוזמא וחלום ממש. אבל כך היה! תפתחו את הספרים של פעם ותראו תיאורים.

מעשה נורא על עמל התורה

ראיתי על חכם אחד מצפת, רבי שמואל שמו (לא כתוב שם המשפחה שלו), איך הוא היה לומד? לא יאומן כי יסופר, (לא ראיתי מעשה מזעזע יותר מזה, אני אומר את זה בקיצור נמרץ): היה לו טיפת שמן, טיפה מן הטיפה ממש, היה לו בזה ספק מה לעשות, האם לשמור את זה בלילה וילמד בזה לאור הנר, או שהוא יתן את זה לבנו. למה? הבן בא אליו, ואומר לו: אבא אני רעב. אמנם יש לי פת יבשה, אבל אני רוצה קצת שמן, לטבל את הפת בשמן. (מי שהיה לו שמן ומלח זה היה מאכל מעדנים, של מלאכים, 'שיראז' קראו לזה בזמנו, מי זכה לזה אז?). אז מה יעשה האבא? אם אני אתן לו - הלילה אני לא יכול ללמוד. ואם אני לא אתן לו, הבן עומד ומבקש, אדם לא יכול לסרב. אמר לו: קח בני, ונתן לו את הטיפת שמן האחרונה. אמרה לו אשתו: איך תלמד הלילה? אמר לה: אל תדאגי, אני אלמד. וכך היה. באותו לילה אשתו בלשה אחריו לראות אם באמת לומד או לא, וראתה שאכן כן. התפלאה, איך? שמן אין לו, ולבנה אין. (אם היה בחצי החודש, טוב, אדם לומד לאור הלבנה. ראינו הרבה כאלה שישבו ועסקו בלילה לאור הלבנה. ראינו. אבל גם לבנה אין, איך יושב ולומד?). הלכה בחצי הלילה נכנסה לחדר שלו, וראתה שהוא יושב ולומד, לידו

בלי תורה לא יבוא מלך המשיח!

הזכרנו לא פעם, עשרות פעמים מה שאור החיים הקדוש בעצמו כותב בפרשת ויחי (מט יא): "יתבאר על דרך אומרים ז"ל (ע' זוהר חדש ח"א דף טו ע"א), כי הגלות הרביעי שבו יגלה הגואל העצום, צריך שתהיה ביד ישראל מצות עסק התורה, וזולת זה יתעכב מלבוא". תדעו לכם: יותר ממה שאנחנו רוצים שמלך המשיח יבוא, מלך המשיח רוצה לבוא. אבל אם לא נהיה שקדנים מופלגים בתורה במסירות נפש, כל אחד מאיתנו בלי יוצא מן הכלל, אז הוא לא יבוא! הרב סגר את השער ונעל את הבריה ואמר: בלי תורה לא יבוא מלך המשיח. אז מי שמחפש תוכניות לקירוב ולזירוז הגאולה, ידע כי בזה יש להתאחז יום יום, לקבוע לעצמו כמה שעות טובות של לימוד! רבותי, מה שנעשה, בלי תורה שום דבר לא יעזור!

אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה

אור החיים הקדוש כותב בפרשת תצוה (כו כ) שמשה רבינו ע"ה היה רעיא מדימנא, רועה נאמן לישראל, והוא יהיה הגואל האחרון, כך מביא בשם הזוהר (זו"ח ח"א דף טו ע"א). "ולזה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות, אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה!" (וע' אור החיים ר"פ בראשית אופן כב, ופר' ויחי מט יא). כך הלשון שלו. משה רבינו הפקיר את עצמו לכלל ישראל, סבל הכל בשביל כלל ישראל, אבל בשביל בטלנים, מי שלא עוסק בתורה - אנשים כאלה לא מוכן לבוא לגאול!

יש אור זעיר כזה, פעם דולק פעם כבה, אור כזה מהבהב, וכל כולו מונח בתוך הספר. וכך יושב ולומד עד אור הבוקר. הציצה וראתה מה היה שם? צלחת גדולה מלאה 'גחליליות', אתם יודעים מה זה 'גחליליות'? יש את אותם אלה בעלי חיים שמאירים מין אור קטן, אז הלך ואסף שם ביער בצפת, כמה שיותר, ומילא בצלחת שלו ולאור הזה

לקבוע עיתים לתורה בכל יום!

איני יודע אם זה לא יהיה גנאי לבקש מכל אחד שילמד שעתיים-שלוש בכל יום. זה בושה לבקש כך. בדורות שלפנינו היו כל אחד ואחד - בעלי בתים! - לומדים ארבע וחמש שעות. ראיתי במכתב של החפץ חיים הוא כותב תוכחה, אומר: אני יהודי זקן קרוב למאה שנה, ראיתי כמה דורות לפני, בעלי בתים היו יושבים ועוסקים בתורה חמש-שש שעות כל אחד! והיום מה? עוסקים שעה-שעתיים?! לדאבונינו מה נגיד היום?! הלוואי שכל אחד מאיתנו יעסוק שעה-שעתיים כל יום, גם כן היה ברכה והצלחה. אבל פחות מזה? אדם יראה: יש לו גוף ונשמה, דואג רק לגוף?! זה לא ייתכן! גם הנשמה צריכה את שלה! צריך לתת לה משלה קצת. אדם יכול למצוא לעצמו כמה שעות ביום לעסוק בתורה: בלילה מה הוא עושה? ייקח את הלילה לעצמו. או שישן מוקדם ויקום מוקדם, וכך יעסוק כמה שעות קודם התפלה בבוקר. גם כן רווח. מי שרוצה - יכול.

כולם מחוייבים בתלמוד תורה!

רבתי! אין אחד שפטור, כולם מחוייבים בגדר הזה. יהיה מי שיהיה. לשון הרמב"ם (פ"א מהל' ת"ת ה"ח) ולשון מרן בהלכות תלמוד תורה (יו"ד סי' רמו ס"א): "כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, וכו', בין שהיה זקן גדול שתשש כחו - לא יכול להזיז אפילו את היד, חייב לעסוק בתורה. - אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים - איזה סבל, איזה מרידות, איזה צער, אדם הולך דופק בדלת בשביל צדקה, איזה חיים אלה? חיי כלב! עם כל זה חייב לקבוע עיתים לתורה! - ואפילו בעל אשה ובנים - והם רודפים אותו, אחד כזה אומר: אני אנוס, מה רוצים ממני? אתה יודע איזה גהינם יש לי בבית? שלוש גהינם יש לי. אף על פי כן, גהינם לא גהינם - חייב לקבוע לו זמן

ישב ולמד! רבתי אף אחד מאיתנו לא 'יחשוב' לעשות דבר כזה בזמנינו. אין לנו את הכוחות הללו. אבל ככה צריך לשבת וללמוד.

לתלמוד תורה ביום ובלילה". תעסוק בתורה ותנצל מן הגהינום. אין לנו פתרון אחר. רבותי! כולם חייבים! אפילו גוסס, שוכב על המיתה שלו, אומרת הגמרא (שבת פג:) חייב לעסוק בתורה. מה נשאר לו? עוד דקה אחת לחיים שלו? גם כן לא פטור מהמצות הזו של תלמוד תורה.

מה עשית שלא תשתכח תורה מישראל?

ולדעת: שיבוא מלך המשיח יתפוס כל אחד ואחד מאיתנו, ושאלה אחת ישאל את כולנו: תגיד, אמור לי, מה עשית שלא תשתכח תורה מישראל?! זו תהיה השאלה לכולם! מהגדול שבגדולים ועד הקטן שבקטנים. וכולם חייבים יהיו לתרץ את עצמם ולהסביר ולהגיד למלך המשיח מה עשיתי כדי שלא תשתכח תורה מישראל! והתשובה הזו תעבור 'ביקורת' אם היא תתקבל. אחד יענה לו: אני קבעתי עיתים לתורה יום יום, את המשפחה שלי חינכתי על ברכי התורה והאמונה, לא שלחתי אותם לכל מיני בתי ספר שיוצאים משם פושעים ורוצחים חלילה, אלא שלחתי אותם למקומות חינוך טובים שמחנכים לתורה ולמצוות ולמידות טובות. את הבנות שלי שלחתי אותם למוסדות טובים, שבת שמרתי כהלכה, כשרות כמו שצריך, טהרת המשפחה על הצד היותר טוב. אחד כזה עבר בשלום את הבחינה. מאה אחוז. אבל כשאחד ישאלו אותו והוא יתחיל לגמגם ולתרץ כל מיני תירוצים, ויגיד: כן, זה שאלה טובה. תן לי זמן לחשוב על זה, ואני אגיד לך תשובה מחר, וכו'. יש 'מחר' לאחר זמן (ע' רש"י ס"פ בא יג יד מהמכילתא). כאן אין הרבה וויכוחים, אלא יש משפט 'על המקום', 'ברוח פיו ימית רשע' (ישעיהו יא ד), זה מלך המשיח, עושה רוח בפיו: ואיננו. רבותי! צריך לדעת את הדברים הללו, אם אנחנו מבקשים ורוצים את מלך המשיח, אז צריכים לדעת את הדברים האלה.

אין לך יום שאין קללתו מרובה משל חברי

די לנו בצרות, כל מיני צרות וחדשות ופרשות חדשות, אין לך יום שאין בו מנוחה. רואים את יד ה' מתוחה: כמה שאנחנו נרדפים בכל מקום ומקום,

תאונות, מינים ממינים שונים. משנה לשנה יותר ויותר ויותר. די לנו הבערות הקשה הזו של השנה הזו. (אנחנו כאן יושבים אומרים: ב"ה אני לא חקלאי, אני לא מגדל כלום, יש לי בבית שני עציצים, אני לא סובל מהבערות. אבל זה לא ככה, אם ח"ו יחמיר המצב, אז יהיה צרות לכולם בלי יוצא מן הכלל). רואים שהקב"ה פונה אלינו ומדבר איתנו באיזה שפה. למה נהיה חרשים? למה נהיה עיוורים?

אנחנו בחצי תמוז צריכים להתעורר בתשובה

אם אנחנו רוצים גאולה, צריכים לעשות - כל אחד ואחד - 'בדק בית'. אנחנו בחצי תמוז, עוד שלשה חודשים אנחנו נהיה בסוכות. בדיוק ביום הזה. זה לא רחוק. צריכים להתעורר! זה כבר סוף השנה! לאסוף תורה, לאסוף מצוות, לאסוף חסד, כמה שיותר - בכמות ובאיכות ובלי יוצא מן הכלל!

הזמן קצר והמלאכה מרובה

הזמן קצר והמלאכה מרובה, ואשרי הפיקח שיודע לנצל את הזמן היקר הזה עכשיו: הימים הללו ימים יקרים מאוד מאוד, לא יחזרו אף פעם, 'והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ' (קהלת יב א), אומרת הגמרא (שבת קנא:): אלו ימות המשיח. כאשר יבוא מלך המשיח, הימים האלה אין בהם מעלה, אין בהם טעם. למה? כבר אין נסיונות. הקב"ה מעביר את יצר הרע, אתה קודשא בריך הוא ושחט ליה למלאך המוות, 'והעביר רוח הטומאה מן הארץ' (זכריה יג ב). ואז כולם יהיו עובדים את הקב"ה, יהיו נאמנים לה' יתברך. לא יהיה 'קונצים'. עכשיו יש את הנסיונות ואת הקשיים ואת הבזיונות, ואדם עם כל זה קובע יום ביומו חוק בל יעבור ללימוד תורה, ודואג למשפחה שלו שיהיו כולם על ברכי התורה והמצוות כמו שצריך: אחד כזה אשרי וחלקו! בלי ספק. עליו מצביעים בשמים יום יום שעה שעה ואומרים עליו 'ישראל אשר כך אתפאר' (ישעיהו מט ג). ה' יהיה בעזרנו אמן ואמן.